

Makale Türü: Araştırma

Geliş Tarihi: 25.01.2021

Kabul Tarihi: 30.01.2021

AHMET EMİN YALMAN'IN “KIZIL RUHLU KARA KUVVET” YAZISI VE KONYA'DAKİ AKİSLERİ

Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN* - Dr. Betül TEKİNSOY*

Öz

Demokrat Parti (DP) döneminde iktidar ve muhalefetin birbirini eleştirdiği en önemli tartışma konularından birisi de laiklik ve irtica meseleleri olmuştur. Bu dönemde laik düzen karşısında olan çevreler inkılaplardan geri adım atılması için harekete geçmişler, Atatürk'e ve onun heykellerine yönelik saldırılar düzenlemişlerdir. Ülke genelinde olduğu gibi Konya'da da 1950-1960 arası DP iktidarında az da olsa Atatürk inkılaplarına karşı faaliyetlerin meydana geldiği ve bunların basına yansıtıldığı görülmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında Konya'da DP döneminde inkılap aleyhtarlığı ve irticai faaliyetlerin az olduğu, bu münferit hadiselerle sebebiyet verenlerin ise yakalanarak cezalandırıldığı görülmektedir. Buna rağmen ulusal basında olduğu gibi Konya basınında da Atatürk inkılapları aleyhtarlığının ve irticai faaliyetlerin artacağı endişesi gündemi meşgul eden tartışma konularından biri olmuştur. DP'nin Kadınhanı ilçe kongresinde bir delege tarafından “kadınlar çarşafa” sloganunun atılması; fes, sank ve Arap harflerinin geri istenmesi gerek ulusal basında gerekse Konya basınında büyük tepkilere neden olmuştur. Konya halkının Atatürk ve inkılaplarına yönelik aleyhte faaliyetlere ve her türlü irticai harekete karşı tepki göstermesine rağmen; ulusal basında Konya'da irticai faaliyetlerin olduğuna dair yazılar da yazılmıştır. Bu durumun en bariz örneği ise, Vatan gazetesinin 12 Mart 1951 tarihli sayısında Ahmet Emin Yalman'ın, “Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet” başlığı ile Konyalılara ithaf edilen başyazısıdır. Dönemin Konya gazeteleri Ahmet Emin Yalman'ın bu iddiaları karşısında kayıtsız kalmadı ve gazete sütunlarında yer verdikleri köşe yazıları ile tepkilerini dile getirdi. Konya halkı da düzenledikleri mitingler aracılığı ile hassasiyetlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Anahtar kelimeler: Konya, Ahmet Emin Yalman, Kara Kuvvet, İrtica.

* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, iturkmentug@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8198-5707.

* Milli Eğitim Bakanlığı, betultekinsoy@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5342-336X.

Ahmet Emin Yalman's "Red Spirit Dark Force" And Its Reflections In Konya

Abstract

During the Democratic Party (DP) period, one of the most important debates where the government and the opposition criticized each other was the issues of secularism and fundamentalism. In this period, circles who are against the secular order acted to take a step back from the reforms and attacked Atatürk and his sculptures. As in the rest of the country, it is seen that activities against Atatürk's reforms took place during the Democratic Party rule between 1950 and 1960 in Konya, and these were reflected in the press. However, in general, it is seen that anti-revolution and reactionary activities were less in Konya during the Democratic Party period and those who caused these individual incidents were caught and punished. Nevertheless, as in the national press, the concern that anti-Atatürk reforms and reactionary activities would increase has been one of the topics of discussion that occupied the agenda. In the DP's Kadınhanı district congress, shooting the slogan of "women must wear hijab" by a delegate; the reclaiming of the fez, turban and Arabic letters caused great reactions both in the national press and in the Konya press. Although, the people of Konya reacted activities against Atatürk, his reforms and all kinds of reactionary movements; articles about the existence of reactionary activities in Konya were also written in the national press. The most obvious example of this situation is the leading article of Ahmet Emin Yalman, which was dedicated to the people of Konya in the issue of Vatan newspaper dated March 12, 1951 with the title "Red Spirited Dark Force". Konya newspapers of the period did not remain indifferent to these allegations of Ahmet Emin Yalman and expressed their reactions with the columns they gave in their newspaper columns. The people of Konya also tried to express their sensitivity through the demonstrations they organized.

Keywords: Konya, Ahmet Emin Yalman, Dark Force, Reaction.

Giriş

Demokrat Parti (DP)'nin iktidarda olduğu 1950-1960 yılları arası Türkiye'de çok partili hayatın kurumsallaşmaya başladığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemi iktidar ve muhalefet olgularının ortaya çıkması paralelinde; tarafların birbirini takip ettikleri politikalar ve icraatları açısından da eleştirdikleri bir dönem olarak nitelendirmek mümkündür. Nitekim bahse konu olan süreçte Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu partisi durumunda olan ve muhalefette bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), devletin kurucu değerlerini koruma düşüncesi üzerine inşa edilmiş bir politika takip etmiştir. Doğal olarak DP'nin bu dönemdeki bir kısım icraatları, CHP'li çevreler tarafından olumlu karşılanmamış ve taraflar birbirlerini suçlamaya kadar varan bir siyasi mücadele için girmişlerdir. Bu tartışmaların en önemlilerinden birisi de laiklik ve onunla yakından ilgili olan irtica çevresinde dönen dozajı yüksek tartışmalardır. İrtica tartışmalarında Türkiye'nin iki farklı cepheye ayrıldığı görülmektedir. Birinci cephedekiler inkılapların her ne pahasına olursa olsun korunması gerektiğini ve inkılapların Atatürk'ün emaneti olduğunu savunmuşlardır. İkinci cephedekiler ise; demokrasi ile birlikte inkılapların kuvvete dayanılarak korunma döneminin sona erdiğini, inkılapların serbestçe tartışılması gerekti-

ğini savunmuşlardır. Adnan Menderes'in de ifade ettiği gibi milletin istemediği inkılaplar kaldırılacak, bazıları da değiştirilerek ıslah edilmeliydi.¹

1950'lerde DP'nin iktidara gelmesi ile ortaya çıkan dini çevrelerde meydana gelen hareketlenme, laiklik ve irtica tartışmalarını da gündeme getirmiştir. Batıcı ve laik bürokrat ağırlıklı cephe, dini içerikli yayın faaliyetlerin artması ile laiklik ve rejimin büyük bir tehlikeye girdiğini, DP'nin dini taviz politikalarının bu duruma neden olduğunu ve ülkenin "eski karanlık devirlere" geri götürülmek istendiğini ileri sürmüştür. Bu doğrultuda, 1950-1960 yılları arasında iki cephenin yayın organlarında laiklik ve irtica içerikli tartışmalar da devam etmiştir. Laik kesimin temsilcileri irticanın, gericiliğin ve mürteciliğin ne olduğunu, hangi ortamlarda ortaya çıktığını, ülkeyi nerelere sürükleyebileceğini; buna karşılık İslamcı kesimin temsilcileri de ülkede irtica bulunmadığını, bu tür iddiaların "devrim yobazlarının" iftiraları olduğunu kanıtlamaya çalışmışlardır.²

Tek Parti döneminde baskılanan laik düzen karşısında olan gerici, dinci ve tutucu çevreler çok partili siyasi hayat ile özgür ortama geçilince, inkılaplardan geri dönülmesi için harekete geçmişlerdir. Örneğin; bazı DP'liler Konya Kadınhanı İlçe Kongresi'nde "kadınlar çarşafa" sloganı atmış, fes sarık ve Arap harflerini geri istemiştir. Gerici hareketler gün geçtikçe artarken özellikle Atatürk'e ve onun heykellerine karşı saldırılar da başlamıştır. İlk büyük saldırı hareketi, 25 Şubat 1951'de Kırşehir'de görülmüştür. Kırşehir'de Atatürk heykeli parçalanmış, ardından Ankara Orduevi karşısındaki Atatürk Heykeli 26 Haziran 1951'de Ticanî tarikatından olan bir kişinin saldırısına uğramıştır. Bu saldırılar, inkılaplara taraftar olan kesimin harekete geçmesine, saldırıyı lanetleyen yazıların kaleme alınmasına yol açmıştır. Nadir Nadi, Cumhuriyet gazetesinde, "Artık Yeter" başlıklı yazısında "... İstiklal Savaşı'nın büyük kahramanı, Türk İnkılabının baş yaratıcısı, hürriyetimizin eşsiz temsilcisi Atatürk'e karşı bir müddettir girilen tecavüz hareketleri son zamanlarda göze çarparcasına (göze çarpar da ne demek?) yüreğimize bıçak saplanurcasına arttı. Birbirinden çok uzak yurt köşelerinde birbirini belki hiç tanımayan, fakat hayret edilecek kadar birbirine benzeyen çember sakallı, karanlık suratlı bir takım adamlar rastladıkları büstlere saldırıyorlar... Resmi ağızlar, memleket-

¹ H. Bayram Kaçmazoğlu, *Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları*, Doğu Kitabevi, İstanbul 2012, s. 108; DP'nin seçim beyannamesinde yer alan ve aşağıda belirtilen husus, DP'nin yaklaşık on yıl boyunca Atatürk inkılapları konusunda izleyeceği politikanın genel çerçevesini meydana getirmiştir. Seçim beyannamesinde yer alan, "devr-i sabık yaratılmayacağı ve millete mâl olmuş inkılapların ve son demokratik inkılabın sonuçlarının korunacağı" şeklindeki ifadelerin metnin en önemli bölümünü oluşturduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca beyannamede "Bundan başka iktidara geldiği taktirde, partimizin millete mâl olmuş inkılablarımızı ve geçirmekte olduğumuz son demokratik inkılabın elde edilmiş neticelerini mahfuz tutmayı ilk ve en mühim vazife sayması pek tabiidir." ifadelerine yer veren DP, bahsettiği icraatı nasıl sergileyeceğini ise "...Bu maksadla anayasada vatandaş hak ve hürriyetlerini ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller yapmak kararındayız. Çünkü bugünkü anayasamız, millet hâkimiyetini kabul etmesine rağmen, kuvvetler birliği esasına dayandığı ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kâfi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olduğu için millet hakimiyeti yerine tek parti ve zümre hâkimiyetine mani olmuştur." ifadeleri ile açıklamıştır. Bkz. (Sezen Karabulut, "Din-Siyaset İlişkisi Temelinde Türk Siyaseti", *Demokrat Parti (DP) Dönemi Din-Siyaset İlişkisi (Uygulamalar, Söylemler, Muhalefet, 1950-1960)*, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 19, Y. 2019, s. 228-229).

² Kaçmazoğlu, a.g.e., s. 109.

te irtica olmadığına dair demeçler veriyor, vicdan hürriyetinin kutsallığından bahsediyorlar.” ifadeleri ile ülkedeki irticai hareketlere dikkat çekmiştir. Bu tarz yazılar bazı yabancı diplomatların raporlarına da yansımıştır. Bir yabancı diplomat hükümetine gönderdiği raporda, ülkede dini duygulara olan bağlılığın Atatürk inkılaplarını tehlikeye soktuğunu, DP yöneticilerinin seçmenlerine verdikleri ödünler ile gericilerin harekete geçmesine neden olduğunu yazmıştır. Bu tepkiler karşısında DP iktidarı Atatürk’e yönelen saldırıları önleyebilmek ve Atatürk’ün manevi varlığını koruyabilmek için özel bir yasa çıkartmayı gerekli görmüştür. Başbakan Menderes ve arkadaşları hazırlanacak olan yasayı TBMM’de kendi milletvekillerinin de yoğun muhalefetine rağmen savunmuşlar ve bu yasayı bir “kişi yasası” değil ama bir güvenlik yasası olarak nitelendirmişlerdir. Tasarının TBMM görüşmeleri çok uzun ve tartışmalı geçmiş, 4 Mayıs 1951’de başlayan görüşmeler 27 Temmuz 1951 tarihine kadar aralıksız yedi oturum süresince devam etmiştir.³ DP yöneticileri buna benzer durumları önlemek ve partiyi zor durumda bırakmamak ve Atatürk’e karşı oluşabilecek saldırıları önlemek için özel bir kanun da çıkartmışlardır. Böylece 25 Temmuz 1951 tarihinde kabul edilen 5816 sayılı “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir.⁴

II. Menderes Hükümeti programında (9.3.1951-17.5.1954) irticai ve komünist akımlara karşı alınacak önlemler konusuna önem verilmiştir. Dönemin başında hemen her gün yer alan irticai ve komünizm yanlısı hareketler, bu hareketlere karşı tepkiler ve bazı basın organlarında çıkan yazılara karşı Başbakan Menderes, hükümet programında şu ifadelerle yer vermiştir: “...Din ile dünya işlerini birbirinden ayrı tutmayı ve vicdan hürriyetini baskı altında buldurmamayı demokrasinin ana prensiplerinden addetmekteyiz... Ne dindarların ne de kendini dinle alakalı görmeyenlerin birbirlerini karşılıklı olarak baskı altına almalarına ve bu suretle vatandaşların zümreleşip iki karargâh haline gelmelerine asla müsaade etmemek icap eder...” Program görüşmelerinde DP İzmir Milletvekili Muhittin Erener ise ülkede irtica olduğunu kabul etmeyerek, 25 Şubat 1951’de Kırşehir’de Atatürk büstünün parçalanması üzerine yurttan irticaya karşı oluşan tepkilerden ve Kırşehir’de çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu “Atatürk Devrimlerini Koruma” mitinginde irticanın lanetlenmesinin başında geniş şekilde yer almasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. DP

³ Sevgi Kocaçimen, *Demokrat Parti Döneminde TBMM’nde Laiklik Tartışmaları*, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya 2008, s. 67-68.

⁴ İlbeyi Özer, *Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat*, İskenderiye Kitap, İstanbul 2015, s. 155-156; Toplam beş maddeden oluşan “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun” 5816 sayılı kanunun önemli maddeleri şu şekildedir: “Madde 1. Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirlüten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir. Yukardaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır. Madde 2. Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kişiler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır. Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır. Madde 3. Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcılıklarınca re’sen takibat yapılır.” Bkz. *Resmi Gazete*, S. 7872, 31 Temmuz 1951, s. 1713.

Seyhan Milletvekili Remzi Oğuz Arık da Atatürk büstüne yapılan saldırıyı, inkılapların sağlam bir düşünceye dayandırılmamasına ve inkılapları sindirme ve yerleştirme çalışmalarının yetersizliğine bağlamıştır.⁵

Konya Basınında Atatürk İnkıpları ve İrtica Tartışmaları

Konya'da da 1950-1960 yılları arasında az sayıda ve organize olmayan bir şekilde inkılap karşıtı bazı hareketler görülmüştür ki bunlar genelde şapka kanununa muhalefet şeklinde gerçekleşmiştir. Konya'nın Kuzgun Kavak Mahallesi'nde oturan Abdülkadir Sayfan adında bir kişinin, başına giydiği takke üzerine sarık sarıp dolaştığı için tutuklanması buna bir örnektir.⁶ Yine merkeze bağlı Sille bucağının Bilecik köyünden doksan yaşlarında Mustafa Kulluj adında bir şahsın, başına fes şeklinde giydiği külahın üzerine siyah sarık sarak dolaştığı görülmüştür. Şapka kanununa aykırı hareket eden bu kişi de tutuklanmıştır.⁷ Başka bir örnekte ise merkeze bağlı Hatip bucağının Böğrüdilik köyünden yirmi yaşlarında Bekir Ben isminde şahıs başına takke giyerek üzerine de çember sardığı ve tutuklandığı haberi Babalık gazetesinde yer almıştır.⁸

Yeni Konya gazetesinde Konya'nın Karaman ilçesinde de irticai faaliyetlerde bulunan kişilerin bulunduğu dair bir haber yer almıştır. Karaman'ın Pınarbaşı köyünden Ali Kocakaya ve aynı köyden Mustafa Solak'ın Meşkul köyünün camisinin zemin katında 8-16 yaşlarındaki köy çocuklarına Arap harfleri ile eğitim verdikleri belirlenmiş, sanıklar suç üstü yakalanarak mahkemeye sevk edilmişlerdir.⁹ Konya'da kendisine "mehdi" süsü vererek, halkı dolandırmaya çalışan Mustafa Sayman ve müridi Mustafa Tunç isimindeki şahıslar, yapılan ihbar üzerine adalete teslim edilmiş ve tutuklanmışlardır.¹⁰

Genel olarak bakıldığında Konya'da DP döneminde inkılap aleyhtarlığı ve irticai faaliyetlerine dair örneklerin çok az olduğu görülmektedir. Buna rağmen gerek ulusal basında gerekse Konya basınında gündemi meşgul eden tartışma konularından biri de Atatürk inkıpları aleyhtarlığının ve irticai faaliyetlerin artacağı endişesi olmuştur. Bu nedenle basında bu konularda birçok yazı kaleme alınmıştır. Konya basınında CHP hükümeti dönemine kıyasla DP hükümeti döneminde irticai faaliyetlerin artacağı bunun da nedeninin CHP'nin iktidarı döneminde din konusunda yaptığı hatalar olduğu ve bundan sonra DP iktidarında dinin siyasete alet edilmemesi gerektiğini belirten Fakih Özfakih'in "Tehlike Bundan Sonra. Bir Realite Haline Gelen Din İhtiyacı, Vicdan Hürriyeti Dahilinde, Milli Menfaatler Çerçevesinde Formüle Edilip, Politikadan Kaçırarak Mabede Emanet Edilmelidir."¹¹ başlıklı yazısı oldukça dikkat çekicidir.

⁵ Kocaçimen, a.g.e., s. 58-60.

⁶ Babalık, Y. 40, S. 7424, 28 Haziran 1950, s. 2.

⁷ Babalık, Y. 40, S. 7426, 30 Haziran 1950, s. 2.

⁸ Babalık, Y. 40, S. 7506, 13 Ekim 1950, s. 2.

⁹ Yeni Konya, Y. 2, S. 591, 29 Ocak 1951, s. 2.

¹⁰ Yeni Konya, Y. 2, S. 596, 3 Şubat 1951, s. 1.

¹¹ "Bir haylice uzamasına rağmen en can alıcı noktalara işaretle iktifa ettik. Bu ibare ve fikirler bir haylice hakikatlerin ifadesidir. Ve hakikaten bir komünist 'ben komünistim' diye kollarını sallaya sallaya gelmez. En tutunmuş, en rağbetli fikir ve teşekküllerin içine maskelenerek süzülür ve hakiki

1950 seçimleri öncesinde Babalık gazetesinde Rahmi Karaca'nın kaleme aldığı "İnkılap İstismar Edilemez" başlıklı yazıda DP iktidarının inkılaplara zarar vermeyeceği, çünkü böyle bir durumun en başta demokrasiye, daha sonra da partiye zarar vereceği belirtilerek, parti büyüklerinin de buna izin vermeyecekleri ifade edilmiştir.¹² Akşam gazetesinde kaleme alınan "Kalpaklı Milletvekiline Ne Diyelim" başlıklı yazıya Babalık gazetesinin sütunlarında yer verilmiştir. Yazıda Konya'dan da bahsedilerek, ülkede irticaya karşı mücadele edilen bir dönemde, Pakistan'da bir kongrede Türkiye'yi temsil eden Konya Milletvekili Ömer Rıza Doğrul'un kalpaklı bir resminin olması eleştirilmiştir.¹³

maksadına zıt cephenin, hararetili müdafii bulunur. Tek emeli bulunduğu saflarda her türlü faaliyetleri sabote etmektir. Çünkü efendisinden öyle emir almıştır. Artık birçok devlette tatbik edip muvaffak olduğu 'inkılapçı ve müsavatcha' etiketi altında memleketimizde emeline ulaşamayınca başka istikametler onun komünizmin taarruz yolları olacaktır. Allah'ını sevenlerin saflığından, temizliğinden istifade etmeğe kalkacaktır. Bundan 20 sene önce irtica kuvvetliyi diyenler oluyor. Bende iddia ediyorum ki tarikata girmek, eğer irtica ise bugünkü muhtelif tarikatların kadrosu daha geniş, azası mensubu daha çoktur. Niçin böyle olmuştur? Cevap basit: Evvelki hükümetler dinsizlik propagandası yaptıkları için din adamları canlarından üstün tuttukları dinlerini çaldırmamak için toplandılar, şuurlu şuursuz teşkilatlara girdiler ve bugünkü tarikatlar ordusunun fikri iaşesini temin ettiler. İçin için kaynadı bu kütle. Sahipsiz ve başıboş bırakılan bu insanlara alaca gösterilmezse asıl tehlike bundan sonra başlar, irtica bundan sonra konuşur. Mukaddemede arz ettiğim ahabımın iddiasını eski iktidarda benimsiyormuş; Konya'da mutlaka başka bir parmağın gölgesi dolaymış. Bunu kabul edemiyoruz çünkü bugüne kadar böyle ize tesadüf edilmemiştir. DP'nin teşkilatının olmadığı ve gidilmeyen köylerde CHP bir tek şey dahi alamamış ise bunun sebebini komünist parmağında aramak demogoji yapmak demektir. Sebep olan kendileridir. Alakasızlığın anlayışsızlığın layık olduğu bir reaksiyondur. Bugüne kadar bir tehlike olmamıştır ancak bugünden sonra beklenebilir. Çünkü dine ve din adamın samimi birer alakayla değil, politik, yaranmak arzusu icabı dil ve kol ile kucaklamaya çalışmıştır. CHP bu hatasını anlamalı ve itiraf etmelidir. Bir realite haline gelen ihtiyaç, vicdan hürriyeti dâhilinde formüle edilip, dini politikadan kaçırarak mabede emanet edilmelidir." Bkz. Fakiş Özfakiş, "Tehlike Bundan Sonra. Bir Realite Haline Gelen Din İhtiyacı, Vicdan Hürriyeti Dahilinde, Millî Menfaatler Çerçevesinde Formüle Edilip, Politikadan Kaçırarak Mabede Emanet Edilmelidir", Yeni Konya, Y. 2, S. 372, 15 Haziran 1950, s. 1-2.

¹² "Şu veya bu partili her vatandaş bilmelidir ki, Demokrat Partinin iktidar gelmesi demek; muayyen bir zümrenin asla imtiyaza sahip çıkması demek değildir. Demokrat Parti, bu memleketin, ekseriyetinin teşkil ettiği ve dolayısıyla ekseriyeti temsil eden bir varlıktır. Bu partinin iktidar gelmesinde üç beş kişinin menfaati düşüncesi olamaz. Hepimizin malı olan bu eserin böyle istismara uğratılmasına kimsenin hakkı yoktur ve nihayet, memlekette mevcut kanun, nizam ve usuller dünkü gibi, bugün de değişmiş değildir. Bunu, memurun, esnafın ve bütün vatandaş zümresinin böyle bilmesi lazımdır. Demokrasi inkılabını istismar etmek isteyenler, her şeyden evvel bu partiyi fenalık etmekte olduklarını düşünemeyen insanlardır. Daire amir ve memurlarını tehdit ve tedhiş mahiyetinde, düpedüz bir menfaat siyasetinin cemiyetimizde yer etmesine, bizim kadar DP büyüklerinin de rıza göstermeyeceklerini sanıyor ve bunun açıklanmasını istiyoruz.", Rahmi Karaca, "İnkılap İstismar Edilemez", Babalık, Y. 40, S. 7416, 19 Haziran 1950, s. 1.

¹³ "Konya'da flân adam bir söz söylemiş, inkılabı aykırıdır, diye kıyamet koptu. Bir kongrede, inkılap aleyhine sayılacak bir söz söylenmesi ihtimali bütün memlekette ürküntüler yarattı. Derken, bir de ne görelim? Pakistan'da bir kongrede Türkiye'yi temsil eden Türk Demokrat milletvekilinin kalpaklı bir resmi gazetelerdeki Milletvekili Ömer Rıza Doğrul, hep kalpaklı mı gezer? Hayır. Millet Meclisine kalpakla girebilir mi? Asla... O halde Karşı'de neden kalpakla geziyor? Orası bir Müslüman muhittir diye şapka giymeye korktu mu, yoksa utandı mı? Oradaki Türkiye elçisi acaba şapka giymiyor mu? Yoksa Türk milletvekili Ömer Rıza Doğrul kalpak giymekle Müslümanlara hoş görünmek mi istedi ki bu suretle Türkiye'de şapka giyilmesini şahsen takbih etmekte fayda mı mülhaza etti? Memleket içinde irtica temayüllerine karşı mücadeleye edilirken bir milletvekili, memleket dışında, bir kongrede bilfil böyle hareket ederse diyecek söz kalmaz. Ancak 'Pes!' denebilir. Ömer Rıza Doğrul, bu kongreye bir sene önce gitseydi, herhalde başına o alaca bulaca kalpağı geçiremezdi, hele resim çıkartıp gazeteye bastırmaya hiç cesaret edemezdi. Şimdi ise bu hareketiyle övünür bir hali var. Büyük değişiklik buradadır. İleriye doğru hayli yol almışız da haberimiz yok. Ne günlere kaldık", Babalık, Y. 41, S. 7570, 20 Mart 1951, s. 1.

Babalık gazetesinde kaleme alınan "Çarşafılar Çoğalıyor" başlıklı yazıda ise demokrasiyi baltalamak isteyen irticai faaliyetlerin özellikle kılık ve kıyafet konusunda arttığı ancak buna asla izin verilemeyeceği ifade etmektedir.¹⁴ Yeni Konya gazetesinde Celaledin Kişmir, "Atatürksüz Mektepli" adlı yazısında Konya'nın Cihanbeyli ilçesinde bir öğrencinin Atatürk aleyhindeki sözlerini konu almış ve bu sözlerden duyduğu üzüntüyü şu sözler ile ifade etmiştir:

"Cihanbeyli'nin perişanlığı bana Ankara'yı zehretti. Hala titrerim, büstü parçalayacağız diye kahkahalar atan yumurcağı hatırladıkça. Bu korkunç cüret iki gün bir heyula gibi peşimi bırakmadı. Ne yapsam nereye gitsen şımarık mektepliği gözlerimin önünden kovamadım. Acaba bütün çocuklarımızı bu iman ile mi büyütmeye başladık. Çantalarındaki kitaplarda, mekteplerinde Atatürk'süz sayfalar mı okuyorlardı? Atatürk kimdir nedir diye bir şeyde mi söylenmemişti? Bu milletin bir istiklal kavgası vardır; bu toprakların kara bulutlarla kaplı kapkaranlık günleri olmuştur. Babalarının amcalarının, hatta ana ve bacalarının savaştığı mübarek Anadolu yurdu için destanlarımız da mı yok? Son otuz senelik tarihimizi okurken çocuklarımız acaba Atatürk'ten sonra kimi görebileceklerdir? İnkılaplarımızın hikâyesini yoksa çocuklarımıza cadı karısı masalı diye mi yutturmaya mı başladık? Mekteplerimize riya ve yalan mı girdi? Kin ve haset yağmuru içinde körpe dimağların gelişip büyümesini istiyorsak, aldaniyoruz demektir. Dışlerini sıkarak hem de muzip bir tavırla evinde gördüğünü dışarıda da korkmadan, çekinmeden satan bir çocuk bizim için şimdiden ölmüş demektir. Davası yok, inancı yok, imanı yok, yalnız kini var. Ne yapacağız böylelerini? Büyük diye, küçük diye, kahraman diye bir şey tanımayanların yarın büyük olmasına, kahraman olmasına imkân var mı? Ankara'dan dönüşümde küçük mektepliği tekrar göreyim ve bir araba laf etmeden bir tokat aşkedeyim dedim. Atatürk'ü inkılabı, terbiyeyi tanımayan bir çocuğa tokatta dayakta para etmeyecekti vazgeçtim."¹⁵

Babalık gazetesi, Milli Türk Talebe Birliği'nin Atatürk ve onun inkılapları hakkında gazetelere gönderdikleri yazıya yer vermiştir. Milli Türk Talebe Birliği'nden gönderilen bu yazıda:

"Son günlerde, Atatürk'ün manevi şahsiyetine müteveccih hürmetsizlik belirtilerini müşahade etmek gençlik arasında ciddi bir üzüntüye sebep olmuştur. Bazı ne idiği belirsiz gazetelerin; çirkin mütalaa ve isnatları, bir müessesenin Atatürk'ün gençliğe hitabesini tüyler ürpertici bir halde değiştirerek, bayağı maksatlarına alet etmesini ve nihayet mevziide olsa onun mukaddes olarak tanıdığımız emanetlerine saygı gösterilmeme temayülleri bu tezahürlerin elim bir misalidir. Milliyetçi bir müessese olarak, Türk Milli Talebe Birliği bu mevzuda, ilgili makamların dikkatini çekmeyi

¹⁴ "Siyah çarşafı bürünmüş ve dönüş dikkati calip bir şekil almaya başladı. Mesnet ve kuvvetini, geri ve karanlık zihniyette bulan bu hareketin genişlemesini, inkılap müessesesi ve kuvvetleri asla tecviz edemez. Kara kuvveti hortlatmak isteyen, demokratik hava ve gidişi istismara kalkıştığı sezilen menfur zihniyete karşı dikkatli bulunalım. Demokrasi, aynı zamanda daima ilerlemek, daha çok medenileşmek rejimidir. İrticai cür'et ve küstahlığa asal müsamaha edemez.", "Çarşafılar Çoğalıyor.", Babalık, Y. 40, S. 7380, 29 Nisan 1950, s. 2.

¹⁵ Celaledin Kişmir, "Atatürksüz Mektepli", Yeni Konya, Y. 2, S. 484, 12 Ekim 1950, s. 1.

bir vazife bilir. İnandığımız ve izinde yürümeye ahdettiğimiz Büyük Atatürk'ün her şeyine saygı gösterilmesini, herhangi bir tavize yer verilmesini ciddiyle istiyoruz. Onun emanetlerinin sadık birer bekçisi olarak hassasiyetlerimizi muhafaza edeceğimizi bu vesile ile bir kere daha belirtmek isteriz. Hiç kimsenin bu konuda bir tereddüdü olmasın.”¹⁶

ifadelerine yer verilmiştir.

Konya basınında Yolcu, “Zamanı Gelmiştir” başlıklı yazısında Atatürk heykellerine yapılan saldırıların inkılaplara ve demokratik rejime karşı yapılmış olduğunu belirterek, bu tehlikelere karşı hükümetin mücadele etmesi gerektiğini belirtmiştir. Yazının devamında da siyasetle ve dinin ayrılmasının gerekli olduğunu dile getirmiştir.¹⁷

Babalık gazetesinde Şevket Rado, “Atatürk'ün Hataları” başlıklı yazısında DP döneminde Atatürk inkılaplarından sapmaları kinayeli bir anlatımla dile getirmiştir. Yazısında Atatürk'ün Türk milleti için yaptıklarını ve Türk milletine olan sevgisini ifade etmiştir.¹⁸ Şevket Rado “Yine İnsicam Meselesi” adlı başka bir yazısında DP'nin kurulduğu günden itibaren inkılaplara bağlı ve bu inkılapları devam ettirmeye taraftar olduklarını ilan ettiklerini, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde bu yüzden oy alabildiklerini, Atatürk'e ve onun inkılaplarına karşı olanların DP'ye girdiklerini ve zihniyetlerinin anlaşılmasından sonra partide tutulmalarının yanlış olduğunu dile getirerek yine DP iktidarını eleştirmektedir.¹⁹

¹⁶ Babalık, Y. 40, S. 7507, 17 Kasım 1950, s. 1.

¹⁷ “Ankara’da Ticani tarikatı salıklarının gösterdikleri cüret, şımarıklık ve pervasızlığı, sayın bir muharrir, silâhsız bir Şeyh Sait İsyanı olarak vasıflandırıyor. Çok doğru... Atatürk heykel ve büstlerine yapılan tecavüzlerin inkılap ve dolayısıyla demokratik rejime tevcih edilmiş, hakaret ve suikastlar olduğunu Hükümet de anlamıştır. Tahkikatın teşmili, derinleştirilmesi, bunun işaret ve ifadesidir. Yalnız Ticanilik değil, memlekette Nakşibendilik ve Kadirilik’in de revaçta bulunduğu öteden beri söyleniyor. Adana’da ayın yapırlarken yakalanan yüz elli kadının hareketi, bunun yeni bir delilidir. Demokratik rejimi, iç ve dış emniyetimizi bile tehlikeye düşürebilecek bu dalaletlerle, Hükümetin ciddi bir mücadeleye girişmesi zamanı gelmiştir. Camilerdeki vaazlarda daima ve dikkatle takip ve tespit edilmelidir. Yarn Fatihlerin, Kanunilerin, Reşit ve Mithat Paşaların heykelleri de de aynı menfur tecavüzlere maruz kalabilir. Siyasete dinin karıştırılmayacağını bu karanlık kafalılara artık iyice anlatmalı fiilen duyurmalıdır.” Bkz. Yolcu, “Zamanı Gelmiştir”, Babalık, Y. 41, S. 7673, 2 Temmuz 1951, s. 1.

¹⁸ “Atatürk hata etmiş! Kafalarımızdan o kırmızı fesleri çıkartıp şapka giydirmekle bizi Avrupalıya benzetmiş. Hâlbuki aramızda gülünç olmak isteyen adamlar var. Gülünç olmaktan hoşlanıyan niçin adama benzetmeli? Atatürk hata etmiş! Kadınlara da erkekler kadar hak tanımış. Hâlbuki kadınları çarşafına bürüyüp evlere hapsetmek isteyenler var. Milletın yansınu diğer yansınuın uşak olarak, hizmetçi olarak kullanmasına müsaade etmeli idi! Atatürk hata etmiş! Heykel yapılmasını, resim yapılmasını yasak edecekti. Çünkü bu resimlere, bu heykellere yarn ruh vermek lazım geldiğine inanılır var. Milleti böyle batıl inançlar içinde bırakıp küflendirmeli idi! Nihayet Atatürk hata etmiş! Herkesin bir kadın almasına müsaade etmiş. Her erkek dört kadın almalı idi! Çünkü halkımız refah içindedir. Bir erkek dört kadına da bakabilir, on kadına da! Zevkine niçin engel olmalı? Atatürk bütün bunlara engel oldu. Çünkü milletini kendisinden çok sever, kendisinden çok düşünürdü. Sen bu milleti yalnız kendilerini düşünenlerin eline düşürme Yarabbi.” Bkz. Şevket Rado, “Atatürk'ün Hataları”, Babalık, Y. 41, S. 7570, 20 Mart 1951, s. 1.

¹⁹ “Demokrat Partinin bir programı olduğuna ve orada partinin ana prensipleri yazılı bulunduğuna göre, Demokrat Partiye yazılmış olanlarla Demokrat Partiden milletvekili çıkanların her şeyden evvel

Babalık gazetesinde Atatürk büstlerine ve inkılaplarına yapılan saldırılardan dolayı DP hükümetinin harekete geçerek, bazı önlemler almaya başladıkları bilgisi verilmiştir. Haberde Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu'nun Anadolu Ajansı'na verdiği beyanatta:

"Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti'nin banisi Atatürk'ün millete mal olan aziz ve manevi varlığını her türlü tecavüz ve hakareten masun bulundurmak maksadıyla Büyük Millet Meclisi'ne bir kanun layihası sevk etmektedir. Bilindiği gibi büyük Atatürk'e vaki olabilecek herhangi bir tarzım takip olunabilmesi için umumi hükümler gereğince ancak varisleri tarafından dava ikame edilmek icap eder. Hükümetin hazırladığı tasarı ise, hususi kanun mahiyetinde olacak ve Atatürk'ün yüksek manevi şahsiyeti bu suretle millet iradesinin mahsulü olan kanunun himayesine tevdi edilmiş bulunacaktır."²⁰

sözleri ile Atatürk'ü her türlü saldırıdan korumak için hükümetin çalışmalarının olduğunu belirttiği ifade edilmiştir.

DP döneminde çıkarılan Atatürk'ü Koruma Kanunu'na dair haberlere Yeni Konya gazetesinde de yer verilmiştir. Habere göre Adalet komisyonunun, Atatürk'ü Koruma Kanunu'nu ile ilgili yaptığı toplantıya TBMM Başkanı Refik Koraltan, Başbakan Adnan Menderes ve bazı bakanlar katılmışlardır. Oturumun açılması ile başbakan yaptığı konuşmada, "Atatürk'ün milletimiz için bir sembol olduğunu, yurttan onun manevi varlığını siyaset zımında kurduğu rejimin taarruzdan masun olmasını" ifadelerine yer vermiştir. Daha sonra İçişleri Bakanı Halil Özyürek de bir konuşma yapmıştır. Sonuçta oya sunulan kanuna 9 lehte, 7 aleyhte oy verilerek komisyonca kabul edilmiştir.²¹

DP hükümeti 25 Temmuz 1951 yılında Atatürk'ü Koruma Kanunu çıkartmış, böylece bir yandan Atatürk heykellerini korurken diğer taraftan da muhalefetin dini irtica ve DP hükümetinin buna taraftar olduğu iddialarını da engellemek istemiştir.²² Konya basınında Atatürk'ü Koruma Kanunu'na da yer

---

bu ana prensiplere sadık insanlar olması pek tabidir. Bizim bildiğimize göre, Demokrat Parti daha kurulduğu günden beri inkılaplara bağlı ve onları devam ettirmeğe taraftar olduğunu ilan etmiştir. Hatta Demokrat Partinin kurucusu ve lideri Celal Bayar'ın bunu teyit eden sayısız beyanati gazetelerde zaman zaman neşredilmiştir. Demokrat Partiye 14 Mayıs'ta rey verenler bu parti inkılapçı olduğu için rey verdiler. Eğer böyle olduğu apaçık bilinmeseydi rey verenler hayli düşünürlerdi. Şimdi ne oluyor? Büyük Millet Meclisinde olsun, bazı vilayetlerdeki toplantılarda kongrelerde olsun, Demokrat Parti kütüklerine yazılı olan vatandaşlardan bazıları ayağa kalkarak şapka yerine fes giyilmesi, kadınların çarşaflandırılıp evlere kapatılması, Medeni Kanun yerine Şeriat ahkâmının getirilmesi, erkeklerin birden fazla kadın almaları gibi ancak atadain kafasında tutunabilecek gülünç fikirleri teklif olarak ortaya atabiliyorlar. Bu adamlar, bütün bu fikirleri başlangıçta reddeden Demokrat Partiye nasıl yazılmışlardır diye sormuyoruz. Çünkü bu fikirler saklanabilir. Fakat açığa vurulduktan sonra bu adamlar Demokrat Partide nasıl tutunabiliyorlar? Halk Partisinin parti olmasına bu gibi adamlar mani olmuşlardır. Demokrat Partinin parti olmasına da bunlar mani oluyorlar. Büyük temizliğin zamanı şimdi değil de ne zamandır?" Şevket Rado, "Yine İncicam Meselesi", Babalık, Y. 41, S. 7572, 22 Mart 1951, s. 1.

²⁰ Babalık, Y. 41, S. 7576, 26 Mart 1951, s. 1.

²¹ Yeni Konya, Y. 2, S. 670, 19 Nisan 1951, s. 1.

²² "Diğer yandan çok partili hayata geçtikten sonra Atatürk'ün manevi hatrasına saldırıların artması araştırma konusu olmuş, CHP Milletvekili Kamil Boran'ın sözlü sorusu üzerine Atatürk'e yönelik saldırılar konusunda istatistiki bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre: Atatürk'ün ölümünden sonra 14 Mayıs 1950'ye kadar manevi varlığa 51, fotoğraflara 12, heykel ve büstlere 4,

verilmiştir. Babalık gazetesinde yer alan habere göre, birinci maddenin değiştirilmesi ve milletvekillerinin ileri sürdükleri temennilerin dikkate alınması için Adalet Komisyonu'na gönderilen "Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanun tasarısı" Meclis celsesinde tekrar görüşülmüş ve kabul edilmiştir.²³

Cemil Şerif Baydur'un "İnkılaplarımızı Nasıl Korumalıyız" başlıklı yazısı da Atatürk inkılaplarını konu alan yazılara başka bir örnektir. Baydur, yazısında bütün inkılapları içine alan Cumhuriyetin, olgunlaşmasını sağlamanın Türk milletinin ana davası olduğunu, inkılapları engellemeye çalışan, cephe alan yobazların olacağını belirtmiş, bu kişilere ve zararlı faaliyetlerine karşı inkılapları korumak, demokrasiyi daha olgun, istikrarlı ve verimli bir hale getirmek için yapılması gerekenleri ifade etmiştir.²⁴

---

toplam 67 saldırı gerçekleşmişken bu sayı on buçuk ayda 15'i bulmuştur. Bundan 9'u büst ve heykellere yöneliktir. Buna ilaveten Atatürk Devrimlerini korumak için 23 Şubat 1952'de Türk Devrim Ocakları kurulmasına karar verilmiştir. Politikaya karışmayacak olan ocağın kurucuları Hikmet Bayur, Yavuz Abadan, Behçet Kemal Çağlar, Fethi Çelikbaş ve Avni Başşan idi." Bkz. Cezmi Eraslan, "Atatürk'ten Sonra Türkiye'nin İç Politikası", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, C. 2, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2004, s. 553-554.

²³ "Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanunun maddeleri şu şekildedir: Madde 1: Atatürk'ün hatrasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk'ü temsil eden heykel, büst veya abidelere veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimse bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Madde 2: Birinci maddede yazılı suçlar iki veya daha fazla kimse tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarım nisbetinde arttırılır. Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanarak işlenirse verilecek ceza bir misli arttırılır. Madde 3: Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet Savcılıklarınca resen takibat yapılır. Madde 4: Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer. Madde 5: Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.", Babalık, Y. 41, S. 7691, 23 Temmuz 1951, s. 1.

²⁴ "Büyük atamızın önderliğinde başarılan, son ölüm ve dirim mücadelesinden sonra kurtardığımız vatan toprakları üstünde yeni bir görüşü ile egemen bir devlet olarak bekamızı sağlayabilmek için, her alandaki eşsiz zekâ ve kabiliyetimizi körleten, terakki ve inkişaf yollarımızı daima tıkayan engelleri kaldırmak zarureti ile yaptığımız inkılapların korunmasına yarayacak işleri, kanaatimce, tek bir konuya icra ederek incelemek mümkündür. Bu konuda bütün inkılaplarımızın ruh mana ve hedeflerini zaman içine alan ve bu itibarla birbirlerinden ayrılmaz bir varlık olan genç Cumhuriyet müessesemizin normal şartlar içinde olgunlaşmasını ve bu suretle daha istikrarlı ve randımanlı bir hale gelmesini sağlamak davadır. Bunu yaparken, yalnız, tahakkuk ettirilen inkılap ve diğer bazı hamleleri, surf menfaatlerine aykırı görerek veyahut kafası müsait olmadığından kötü bir taassupla, açıktan açığa cephe alıp kösteklemeğe ve yok etmeye çalışan yobaz ruhları ve onların tesiri altında kalan zavallı cahilleri değil, rejim ve inkılaplara inanmış, münevver ve vatansever geçinenlerden, egoist ve materyalist bir ruh haleti içinde; intikardan tutunuz da her çeşit sıfat ve salâhiyetini kötüye kullanarak, onu istismar ve ihmal etmek suretiyle halk arasında hükümet otoritesi ve onun manevi şahsında rejime karşı manevi hava yaratanları da geniş mikyasta göz önünde bulundurmamak lazımdır. Vakıa; bütün bunların cürüm mahiyetini taşıyan hareketlerini bir dereceye kadar önleyici ve subut bulduğu takdirde cezalandırıcı, son zamanlarda çok yerinde olarak şiddetlendirilen, kanuni müeyyidelerimiz vardır. Fakat ferd ve ammeye işlenen bu kötülöklere karşı kanuni yollarla yapılan bu mücadeleden, biraz vadeli olmakla, daha normal ve radikal sonuç alabilmek için dışardan olan bu freni bilhassa iki dünya harbinin maddi ve belki ondan fazla manevi olarak yarattığı yıkıcı tesirle (komünizm dâhil) çok zayıflayan ve bizde içinde bütün milletlerin derin ıstırabını çektiği moral takviye etmek zarureti aşikar olarak görülmektedir. Fert ve milletlerdeki bu moral kuvvet sağlam kaldıkça verimli mesut ve müreffeh bir halde tarihlerinin en parlak sahifelerini yazdıkları, zayıflamaya başlarken fakirleşmeye, gerilemeye ve parçalanmaya yüz tuttıkları, yeni bir hamle ile bu kuvvetlerini tazeleyebilenlerin gene eski durumlarına dönmeye ve parlak tarihlerini yazamaya başladıkları, aksi takdirde bütünlük ve egemenliklerini kaydedip tarih sahifelerinden silinip gittikleri birçok misallerle görülmüştür. Bunun en son parlak misalini veren asil milletimiz olmuştur. 245 sene geriledikten sonra, ilk defa Çanakkale'de şahlanıp İstiklal Savaşlarında son zirvesini bulan zafer ve onu takip eden inkılap ve kalkınma hamlelerimizde, hiç tereddütsüz olarak söylenebilir ki; tazelenip fişkırmaya başlayan moral kuvvetimizin gizli ve tılsımlı tesiri olmuştur. Bunu da hazırlayan, milletimizin

Atatürk inkılapları aleyhtarlığının ve irticai faaliyetlerin artacağı endişesini konu alan birçok yazının Konya basınında kaleme alınmasının yanı sıra Konya halkı yurt genelinde olduğu gibi Atatürk aleyhinde yapılan faaliyetlere karşı kayıtsız kalmamıştır. Kırşehir'de Atatürk heykelin yapılan saldırıyı kınamak için Konya Gazeteciler Cemiyeti tarafından saat 17.30'da Yeni Sinemada büyük bir toplantı düzenlenmiştir. Askeri bandonun çaldığı İstiklal Marşı'nın ardından Atatürk için 5 dakika saygı duruşuna geçilmiştir. Cemiyet Başkanı Namık Ayas'ın günün önemini belirten konuşmasından sonra Milli Türk Talebe Birliği Hukuk Derneği Başkanı Sabahattin Özalp bir konuşma yapmıştır. Kız öğretmen okulundan Sevim Ertem, Mithat Cemal'in "Heykeli Önünde" adlı şiirini okumuş, Başöğretmen İhsan Eke de bir konuşma yapmıştır. Kız Öğretmen Okulu'ndan Aysel Edesen, Ayten Basa, Kız Sanat Enstitüsü'nden Sevim Ak-

hiç sönmeyen tarihi şuur ve kendine has milli gururu ve bunun üstünde yüz on beş seneden beri ateşli vatan hürriyet duygusu ve garplılaşıma tezahürleri ile başlayıp kırk üç sene evvel kurulan Türk Ocağının çatısı altında, o zaman kadar milli sıfat olarak söylenen Ümmet adı yerine ilk defa öz adımızla Türküm demek cesaretini duyuran, devletimizin hakiki adını koyduran, nihayet Atamızın dilinde 'Ne mutlu Türküm diyene' şeklinde veciz ve heyecanlı ifadesini bulan Türk Milliyetçiliğidir. Bu moral kuvvetimizin daha yaygın ve şuurlu bir hale gelmesine yarayan aşağıdaki işlerin bir an evvel tahakkukuna çalışılmasına lazım gelmektedir. 1- Her işin önemli temellerinden olan öğretim ve eğitim davamızın ilk kademelerinden itibaren sistemli ve rasyonel bir şekilde geliştirilip bütün yurttaşlarımızın okur, yazar kültürlü ve bu moral kuvvete şuurlu bir şekilde malik olarak yetiştirilmesi. 2- Milli kültürümüzü, mefahirimizi ve çok yüksek ve zengin olan folklorumuzu teşkil eden ve moral kıymet taşıyan unsurların hepsini meydana çıkarıp metodik bir şekilde teşhir ve yayımlayarak daha geniş bir mikyasta devamlı olarak tanıtılması. 3- Dinimizi pürüzlerden ve cahil müessillerinin elinden kurtarıp Ehlibeytin ilk koyduğu yüksek esaslarını ortaya koyacak ve temsil edecek müspet ilimlere de yeter derecede vakıf hakiki din âlimlerinin yetiştirilmesi. 4- İki ana partimizin tüzüklerinde yer alan milliyetçilik prensiplerinin açık ve kesin çizgilerle daha aktif ve yaygın bir hale getirilerek öğretim ve eğitim kurumlarımızın ders programlarına aksettirilmesi. 5- Kırk üç seneden beri ilk çizdiği program dâhilinde siyaset, ırkçılık ve Turancılık yapmadan maruz kaldığı bunca engellere rağmen, bu moral kuvvetin teşekkülüne geniş mikyasta yardım eden Türk Ocağının, eskiden olduğu gibi, tekrar memleket ölçüsünde teşkilatını yaparak bitmeyen ve bitmeyecek olan vazifesine devam edebilmesi imkân ve emniyetinin sağlanması, 6- Bilhassa ana ve babaların yavrularına muvafık ve muhalif partilerimizle teşrii ve icrai mekanizma ve öğretim ve eğitim işlerinde vazife alanların doğruluk, sevgi, nezaket, fazilet, tahammül, feragat vazifeperverlik hasletleri üzerinde titizlikle durup başkalarına iyi numune olmaları. 7- Muvafakat ve muhalefet partilerimiz tüzüklerindeki ana prensipler tamamı ile sadık kalarak, partizanlık ruhu ile inkılaplarımızdan en küçük bir tavizde bulunmamaları ve bilhassa laiklik prensibine aykırı olarak seçmenlerimizin dini duygularını istismara çalışmamaları. 8- Herhangi bir iktidar zamanında başarılıp millete mal olan müspet işleri, gene partizanlık ruhu ile kıymetten düşürmeye veya hiç yapılmamış olarak göstermeye çalışarak içerideki birlik, düzenlik ve güvenliği sarsmak ve dışardaki şeref ve itibarımızı bozmak sureti ile memleket menfaatlerinin ve moral kuvvetinin zedelenmesine meydan verilmemesi. 9- Muhalefet tarafından söz ve basın yolu ile yapılacak tenkit ve murakabenin şahsiyata kaçınılmadan ve daima müspet ve yapıcı deliller ile icrası. 10- Kanun çerçevesi dışına çıkmamak şartı ile serbest fikir, serbest kalem, serbest tartışma, serbest seçme haklarının daima mahfuz kalması ve bunların gizli veya açık bir surette nezi ve iptal edilmemesi. 11- Tam tenkit ve murakabeden kurtulamayacağını ve bu yüzden, bütün başarılarına rağmen, yavaş yavaş halkın itimat ve sevgisini kaybedeceğini düşünerek hareketlerine ona göre düzenlemesi. Bu alanlardaki çalışmalarla, milli birliğimiz sağlayan bu moral kuvvetin gelişmesi ve aktif halde tesirini göstermesi nispetinde, şimdiden inkılapların ve demokratik esasların yerleşmesinde ve kalkınma alanlarında çok önemli ilerlemeler kaydeden Cumhuriyetimiz, milletimizin bunca ızdırıp ve kanı pahasına elde ettiği ve insanlık, medeniyet terakki ve refah kaynağı olan bu eseri; istikrarlı bir surette gittikçe kuvvetlenecek ve aksamadan ilerleyecektir. Bu suretle, geniş ve zengin topraklarımız üzerinde eşsiz zekâ, kabiliyet ve çalışkanlığımızla çok refahlı ve büyük cüsseli bir demokrat millet ve devlet haline gelerek; dünya sulh, güvenlik medeniyet ve insan haklarının korunması için milletlerarası kazandığımız şeref, itibar ve itimadın; hülâsa, yeni yazmaya başladığımız tarihimize parlaklığı gittikçe artacaktır. Bundan hiç şüphe edilmesin.", Cemil Şerif Baydur, "İnkılaplarımızı Nasıl Korumalıyız", Yeni Konya, Y. 7, S. 233, 3 Eylül 1955, s. 2-3.

bay ve Yüksel Gürtunca Atatürk için yazılan şiirleri okumuşlardır. Öğretmen Yavuz Süslü konuşmasında Atatürk'ün büyüklüğünü ve ölümsüz olduğunu ifade etmiştir. Feridun Ergücü ve Yüksel Yeğiner'in şiirlerinden sonra söz alan gazetecilerden Sofu Tuğrul, Lütfi Özüner, Kaya Can Haluk Tekmen, Remzi Yılmazere, Hüsnü Çınar ve Nadir Özcan saldırıyı kınamışlar, Türk gençliğinin daima Atatürk'ün izinde olduklarının bir kere daha tekrarlamışlardır. Toplantı yapılan ant ile sona ermiş ardından hazırlanan çelenk Anıt'a konulmuştur.²⁵

Ahmet Emin Yalman'ın “Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet” Yazısı ve Konya'daki Akisleri

DP döneminde Konya'da inkılap aleyhtarlığı ve irticai faaliyetlerin oldukça az olduğu, bu münferit hadiselerle sebebiyet verenlerin ise yakalanarak cezalandırıldığı görülmektedir. Kadınhanı ilçe kongresinde bir delege tarafından “kadınlar çarşafa” sloganının atılması, fes, sarık ve Arap harflerinin geri istenmesi gerek ulusal basında gerekse Konya basınında büyük tepkilere neden olmuştur. Konya halkının Atatürk ve inkılaplarına yönelik aleyhte faaliyetlere ve her türlü irticai harekete karşı tepki gösterdiği görülmektedir. Buna rağmen ulusal basında Konya'da irticai faaliyetlerin olduğuna dair yazılar da yazılmıştır. Buna en bariz örnek Vatan Gazetesi'nin 12 Mart 1951 tarihli sayısında Ahmet Emin Yalman'ın, “Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet” başlığı ile Konyalılara isnat edilen başyazısıdır. Ahmet Emin Yalman Konya'da büyük tepkilere neden olan yazısında:

“Moskova tarafından tertip edilen irtica hareketinin son günlerde Konya'da, Demokrat Parti kongresinde bir fevran sahası bulması insana pek çok elem vermektedir. Çünkü Konya Mevlana Celaleddin Rumi gibi, Müslümanlıkta dini vecdin en yüksek derecelerine ermiş, mümtaz bir şahsiyetin ilhamlarının bulunduğu ve Mesneviyi yazdığı muhittir. Konya'daki cahilane bir irtica tezahürü kadar Mevlana'nın ruhunu tazip edecek bir şey tasavvur edilemez. Sonra Konya şehri, dürüst ruhlu Konyalıların rızası hilafına olarak, İstiklal Mücadelesi esnasında yine ecnebi fesat ocaklarının tertibiyle iki fesat hareketine sahne haline konulan yerdir. Bu isyanların nasıl çıktığının ve bastırıldığının hikâyesini bizzat Rafet Paşadan bütün tafsilatıyla dinledim. 1922'de Milli Mücadele cephesini gezerken Konya'da günlerce kaldım. Orası cephenin en mühim bir levazım ve istihsal merkezi haline konulmuştu. Konyalılar gerek milli cephede gerek bu teşkilatın içinde canla başla çalışmakla İstiklal mücadelesine büyük hizmetler ettiler ve kendi şehirlerinin fesatçılar tarafından iki defa isyan yatağı diye kullanılmasının fena hatrasını tamamen sildiler. Aynı nevi kötü tahrikçilerin; memleketin bekasına ve terakkisine karşı Moskof kaynaklarından tertip edilen bir irtica hareketine Konya'yı sahne diye kullanmağa ve bu hareketi Demokrat Parti kongresine sokmağa cüret etmeleri, hiç şüphe etmiyoruz ki, en ziyade Konyalıları müteessir edecek ve Konyalıların böyle gerilik hareketlere karşı nefret duyduklarını en açık bir şekilde belirtmelerine yol açacaktır. Duyduğuma göre Demokrat Parti kongresine verilen takrirde şu teklifler vardır: ‘Şapkanın yerine fes giyilmesi,

²⁵ Yeni Konya, Y. 2, S. 631, 10 Mart 1951, s. 1; Babalık, Y. 41, S. 7560, 10 Mart 1951, s. 1.

kadınların çarşaflanması, heykellerin kaldırılması, Arap harflerinin iddesi, medeni kanunun yerine şeriatın geçirilmesi ve erkeğin birden fazla kadın alması.' Ayrıca elem uyandıran nokta şudur ki Konya'nın demokrat milletvekillerinden iki kişi, Konya'daki dostlarına yazdıkları bir mektupta: 'Bu tarzda bir programın iki üç ay içinde tatbik edileceğini' bildirmişler ve bunu bütün kazalara tebşir etmeleri hakkında tavsiyede bulunmuşlardır. Bolşevik tahrik ve kundaklama umumi karargâhının Konya'da bir faaliyet muhiti bulmuş olması, üzerinde hassasiyetle durulacak bir davadır. Bu itibarla meseleyi yakından tahrik için arkadaşımız Recep Bilginer'i derhal Konya'ya gönderdik. Bize Konya'dan vereceği malumata dayanarak bu mühim vaziyetin üzerinde tekrar duracağız."

ifadelerine yer vermiştir. Babalık gazetesi Ahmet Emin Yalman'ın yazısına tepki göstererek, Yalman'ın yazısında bahsettiği fesin, çarşafın, Arap harflerinin ve şeriatın geri getirileceğini vadeden mektubun yayınlaması gerektiğini belirtmiştir. Babalık gazetesindeki yazıda ayrıca Ahmet Emin Yalman gibi tecrübeli bir başyazarın durup dururken, hiçbir belgeye dayanmadan ortaya böyle bir sorun atacağına ihtimal verilmediği ve eğer bahsedildiği gibi böyle bir mektup varsa durumun ciddi bir hal alacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Türk inkılabını kökünden baltalamak isteyen bir zihniyetin bulunacağını da akıllara sığdırılmadığı; bu yüzden Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ı iddia ve suçlamaların ispat etmesi gerektiği, edemezse suçlamalarının ağır bir iftira olarak kendisini mahcup edeceği ifade edilmiştir.²⁶

Ahmet Emin Yalman'ın yazısına karşı Konya basını kayıtsız kalmayarak tepkilerini göstermiştir. Yeni Konya gazetesi,

"Bir yalan ve iftira karşısındayız. Ahmet Emin Yalman bir şayiadan ilham almış! Masa başında kulağına kaçan bir fisilti ile Konya'yı 'İrtica karargâhı' Konyalıları Delibaş müridi addediyor" başlığı altında şu ifadelere yer vermiştir: "Ahmet Emin Yalman, 12 Mart 1951 tarihli Vatan gazetesindeki başyazısında bir şayiadan ilham alarak, Türk efkârı umumiyesine Konya'nın gizli tahrik ve yabancı kundakçılarla bir 'İrtica karargahı' haline getirilmiş olduğunu bildiriyor. Bunu nereden görmüş? Kendisine kim bildirmiş? Bilmem hangi Demokrat Parti kongresinde bilmem hangi düşüncesiz bir ağız 'fes giyelim, heykel kıralım, kadınlar eve girsin, eski harf kullanılsın, şeriat gelsin' demiş. Hayır, Sayın Ahmet Emin Yalman, yazınızda bütün şayialar da yalan. Bizim temiz yayla havamızı bozmayınız, burada herkes sakın rahat bir hayat yaşıyor. İşi ile gücü ile meşgul. Köylü tarlasında, işçi işinde tezgâh başında esnaf günlük alışverişi içinde. İş adamları, tüccarlar kendi muameleleriyle uğraşıyorlar. Memurlar mun-

²⁶ Babalık, 15 Mart 1951, Y. 41, S. 7565, s. 1-2; Yalman'a Babalık gazetesinin gösterdiği tepki ile ilgili gazete metni için bkz. (Ek-1); "Atatürk'ün heykellerine yapılmaya başlanan saldırılara ilaveten DP'nin İl örgütlerinde Atatürk inkılaplarından geri dönüş isteklerinin dile getirilmesi gibi tezahürler muhalefet tarafından iktidarın müsamahası olarak tenkit edildi. Hükümet ise Atatürk'ün inkılaplarının bekçisinin Türk milleti olduğu iddiası ile karşılık vermiştir", Bkz. Eraslan, *agmd*, s. 553; Dönemin gazeteleri Ahmet Emin Yalman'ın bahsettiği DP Konya İl Kongresi'nde bazı delegelerin fes, çarşaf ve Arap harflerine yeniden dönülmesini talep ettiklerini fakat bunun yine kongre tarafından reddedildiğini yazmışlardır. Taner Demirel, *Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 138; Eraslan, *agmd*, s. 553

tazam dairesine gidip geliyorlar, öğretmenler okullarda, sınıflarındalar. Gençlik kulüplerde, teşkilatlarında, partililer merkezlerinde bulunuyorlar. Siyaset burada serbest bir kürsü. Herkes kafasındaki bir fikirle kalbindeki imanla laik, inkılapçı cumhuriyet prensiplerine bağlı ve çok vatan-severdir. Sizin asıl buradaki bu hakikati görüp anlamanızı isterdik. Oturduğunuz yerde masa başında kulağınıza çarpanlarla yazı yazmayı size hiç yakıştıramadık. Konya'da Milli Mücadele devrinde olmuş bir isyandan dolayı bu sebeple, Konya halkını 'çok şüpheli' göstermeye hakkınız yok. Türkiye'nin her noktasında tarih boyunca yer yer kaydedilmiş nice isyanlar vardır. Mahiyetleri tarihte bile karanlık kalmış, vesikasız hadiselerden dolayı yeni nesiller itham edilemezler. Aksi takdirde husumet yaratılmış olmaz mı? Bunda şimdi ne lüzum var Ahmet Emin... Konya'da fesin milli bir serpuş olmadığını bilmeyen yoktur. Heykelin bir sanat eseri olduğunu abidenin bir kahramanlık takı zaferi bulunduğunu bilmeyen yoktur. Eski harfi şeriatı özleyen küflü zihniyete ihtiyaç duyulmadığını müdriktiler. İman şekil ve vasita ile olmaz. Camiler açık, kadınlar her yerde serbest dolaşüyor, ev kadınları evinde çoluğu çocuğu ile uğraşıyor, iş kadını dairelerinde, köylü kadınlar da yine eskisi gibi tarlada bağda bahçede kimse kimseden şikâyetçi değil, kadınlara sokakta yan gözle bakan yok. Modern Türk kadını Konya'da rahat dolaşıyor. İşinde evinde ve cemiyet hayatındadır: Şimdi Konyalılar düşünüyorlar İlahi Ahmet Yalman, ele alacak başka mevzu mu bulamamıştın, deyip gülüyorlar. Hâlbuki Konya'dan yazılacak ne güzellikler var ve ne kadar çok da eksikliği bulunuyor."²⁷

Ahmet Emin Yalman'ın yazısına karşılık başka bir tepki yazısını da Yeni Meram gazetesinde Fahri Ağaoğlu kaleme almıştır. Ağaoğlu "Yalman ve Emsali'nin Maksatları Nedir?" başlıklı yazısında:

"Vatan gazetesinin 12 Mart 1951 tarihli nüshasında 'Kızıl Ruhlu Kara kuvvet' başlıklı bizi yakından ilgilendiren bir yazı çıktı. Baştan sona adi bir tertibin, çirkin bir ruhun ifadesinden başka bir şey olamayan bu yazı, Konya'dan layık olduğu cevabı aldı. Ahmet Emin Yalman'ın maksadı ne idi? O Ahmet Emin Yalman ki; Konya'nın Cumhuriyet ve Demokrasi inkılabına candan bağlı olduğunu, partimizin kuruluşundan beri demokrasi inkılabımızın gerçekleşmesi için bugün dahi milletin iman ve vicdanına tasallut etmek istemekten çekinmeyen küçük bir zümrenin tahakkümünün yıkılması için fedakârlıkla çalışıp kati bir muvaffakiyet elde ettiğini çok iyi bilir. O Ahmet Emin Yalman ki; Demokrat Parti programının, ikinci büyük kongrede, bazı maddelerinin ve bu arada laikliğe ait 14. maddenin tadil edilmiş olduğunu da bilir. Laiklik ve inkılapçılık mevzularında ve diğer prensiplerde bütün sözlerimizin ve çalışmalarımızın, programımıza uygun olduğunu da her halde bilmelidir. Şunu da bilmelidir ki; Demokrat Parti programı bilhassa halkçılık, laiklik, inkılapçılık, milliyetçilik ve devletçilik prensiplerine mana vermekte, Halk Partisi programlarından tamamen ayrılmıştır. Gerek dini tedrisat ve gerekse din adamlarının yetiştirilmesi ve bunun için hususi müesseseler kurulması programımıza muhalif olmak şöyle dursun hakiki

²⁷ Yeni Konya, Y. 2, S. 635, 14 Mart 1951, s. 1-3.

demokrasilerde olduğu gibi, milletin arzu ve ihtiyaçlarının yerine getirmek programımızın kati icaplarındandır. Türkiye’de asla irtica yoktur. Ezana müdahale eden kanunu kaldırmak bir irtica değildir. Laiklik prensibine de muhalif değil, bilakis ezana müdahale bu prensibe muhaliftir. Radyoda Kuran okunması ve lüzumunda geniş ölçüde dini neşriyata yer verilmesi de keza laikliğe muhalif değildir. Resmi ve hususi bütün okullarda her derecede dini tedrisatta laikliğe muhalif değildir. Yeni Meram gazetesinin Meram kelimesinin yeşil olarak basılması sadece meşhur Meram sayfiyesimizin yeşil oluşuna bir işaret olduğu halde, bundan başka türlü manalar çıkarmaya çalışmak fena niyetlerin yobazca bir ifadesidir.²⁸

ifadeleri ile Ahmet Emin Yalman’ı eleştirirken, DP’nin demokrasi ve inkılapların yerleşmesi için çalıştığını ve Türkiye’nin hiçbir yerinde irticanın olmadığını belirtmektedir.

Yeni Konya gazetesinin verdiği bilgiye göre Ahmet Emin Yalman’ın Vatan gazetesindeki yazısı üzerine DP İdare Kurulu olağanüstü bir toplantı yaparak bu iddiaları reddeden bir beyanname yayınlanmasına karar vermiştir. Ayrıca Konya Gazeteciler Cemiyeti saat 8.00’de olağanüstü toplantı, Konya Gençlik Teşkilatı ise cumartesi günü saat 15.00’de Cumhuriyet alanında protesto mitingi yapmaya karar vermiştir. Diğer taraftan Konyalıları üzen bu yazı karşısında halk arasında anket düzenlenmiştir. Ankete katılan Murat Tiftik; “Konyalılar belki herkesten fazla ilerilik isteyen kişilerdir. Konya halkı bunu asla kabul etmez ve Ahmet Emin’in dediği şekillere alet olamazlar. Ahmet Emin şunu okusun: ‘Hor gezer âdemleri arama, Veli irfan olur Hafız gayet bilgin Âlimleri umman olur. Hâsılı abından bir katre nuşeden Aslan olur. Galiba bu toprağın iktizası Konya’nın’ demiştir. Stajer Avukat Mehdi Halıcı ise; “Ahmet Emin’in sözleri sadece iftiradır. Bir Müslüman memleketi olan Konya’da Allah ve Millet sevgisinden başka hiçbir hissin kökleşeceğini tahmin etmiyorum. Emin Yalman’a teessüf ederim” ifadelerine yer vermiştir. Tıp fakültesinden Ömer Lütfi Özüner ise; “Konya’da mürteci insanlar olabilir. Fakat irtica yoktur. Çünkü irtica demekle bir kütle hareketini isimlendirmiş oluyoruz ki böyle bir şeyin iddiası gülünçtür ve Konya halkını lekelemek olur.” sözlerine yer vermiştir. Başhüyük köyünde yaşayan vatandaşlar ise; “Konyalılar hiçbir zaman komünizme alet olamazlar. Konyalılar ileri hareketi her zaman isterler ve daima ileri fikirlidirler. Şunu da söylemek lazımdır ki dindarlık irtica değildir. Bilakis dinsizlik komünistliğin ana prensibidir. Konyalıları isyan hareketiyle töhmetlendiriyorsun. Önemli bir kumandan İstiklal Savaşı’nda Polatlı’da ‘Konya’dan erzak ve asker geliyor mu?’ sorusuna ‘Geliyor’ dediğin zaman ‘Öyle ise zafer bizimdir.’ dedi. Gerisini Yaman Efendi anlatsın.” demişlerdir. Türk Gençlik Teşkilat Başkanı Yılmaz Asöcal ise; “Yaman öteden beri yaptığı neşriyatlarla, Türk milliyetçilerini, ırkçı, turancı, mürteci diyerek parçalamaya çalışmakla ve hangi emellere hizmet ettiği bilinmemektedir. Konya’mıza yapılan bu hareketi gençlik tel’in edecektir.” sözlerine yer vermiştir. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Namık Ayas

²⁸ Fahri Ağaoğlu, “Yalman ve Emsali’nin Maksatları Nedir?”, *Yeni Meram*, Y. 1, S. 279, 8 Haziran 1951, s. 2.

da “Vatan gibi çok okunan gazetelerden birinin ilimizi yakından ilgilendiren bir konu üzerinde yayında bulunması küçümsenemeyecek bir olaydır. Ancak irtica mevzuunda Konya’ımızın memleketimizin diğer birçok bucaklarından ayrı ve dikkate değer bir manzara arz ettiğine kani değilim. Ancak milletvekillerinden bir ikisinin seçmenlerine vatanda görüldüğü üzere vaatlerde buldukları vaki ise bunu esefle dikkate almak yerindedir.”²⁹ ifadelerine yer vermiştir.

Türk Gençlik Teşkilatı Başkanlığı’ndan Başbakan Adnan Menderes’e konu ile ilgili bir protesto telgrafı çekilmiştir. Telgrafta; “Tarihte olduğu kadar halde de memleketin ve milletin fikir ve ilim alanında en yüksek mevkiiler alan Konyalıları karşı kızıkların, dönmelerin ve inkılap yobazlarının yaygaralarına uyarak irticaa izafe eden Yalman’a otuz bin Konyalı icabeden cevabı vermiştir. Candan bağlılık ve hürmetlerimizi sunar ellerinizden öperiz.”³⁰ ifadelerine yer verilmiştir. DP İstanbul Bölge Müfettişi Hüsnü Yaman açıklamasında DP’nin Konya kongresinde geçtiği iddia edilen konuşmaların ve yazılan yazıların esasında DP aleyhinde bir komplo olduğunu ve bu komploya CHP’lilerin de destek olduklarını iddia etmiştir.³¹

İçişleri Bakanı Halil Özyürek de Ahmet Emin Yalman’ın Konya hakkında yazdığı yazı üzerine gazetecilere verdiği beyanatta:

“Konya’da hadise diye bir şey yoktur. Yalnız bazı söylentiler olmuş ve camide bir vaizin Atatürk inkılaplarından geri dönülmesi için şu veya bu şekilde vaaz ettiği iddia edilmiştir. Bir vaizin bu şekilde konuşma yaptığı hakkında hiçbir delil elde edilememiş ve ortaya atılan iddialar tahakkuk etmemiştir. Vilayete tebliğ edilen kongre mukarreratı arasında da böyle bir teklif yapıldığına dair herhangi bir yazıya tesadüf edilmemiştir. Kongrenin cereyanından iki ila üç ay sonra ortaya atılan bunun gibi iddialara zaman zaman tesadüf edilmekte ve neticede hiçbir alakası olmadığı meydana çıkmaktadır. İçişleri bakanı olarak şunu ifade etmek isterim ki Konya’da belirmiş ve bu yolda bir nokta-i nazar veya birkaç kişinin bir araya gelerek irticai bir hareket yaratması hadisesi mevcut değildir. Diğer taraftan Ankara’da bulunan ve bu yazıyı haber alan Konya milletvekilleri de bu hususta büyük bir hassasiyet göstermişler, böyle bir hadisenin olmadığını olmayacağını söylemişlerdir.”³²

²⁹ Yeni Konya, Y. 2, S. 635, 14 Mart 1951, s. 1-2.

³⁰ BCA, 030-01-18-100-27.

³¹ “Bugün bir sabah gazetesinin başyazısında ve buna dayanarak bazı akşam gazetelerinin haber sütunlarında yayımlanan yazı ve haberleri okudum. Bahsedilen husus ile alakadar oldum ve Konya ile temas ettim. Meselenin iç yüzü şöyledir: Vaktiyle partimize giren ve milletvekili seçimlerinde bazı uygunsuz hareketlerinden dolayı partiden çıkarılan Kazım Gürel adında bir adam bir iki devlet memuru ile ve Halk Partisi erkânı ile hareket ederek Demokrat Partinin Konya’da irtica hareketlerine başladığın bazı Demokrat mebuslarında buna iştirak ettiklerini iddia ederek sağa sola mektuplar yazmış ve bu tertibi bir komplo halinde ortaya koymak istemiştir. Bu iddiayı ve tertibi de Halk Partisinin geniş ölçüde desteklediği de anlaşılmuş bulunmaktadır. Tertipçiler ve müfteriler hakkında takibat yapılması tabiidir. Fakat bu gibi tertipleri tahkik ve tetkik etmeden nakleden ve bu iddialar üzerine mütalaa yürütenler ve hükme varmış görünenler hakkında ve bu hareketlerini Demokrat Partinin manevi şahsiyetine bir silah ve tezvîr vasıtası olarak tevcih etmek yolunda bulunanlara karşı adalet cihazının harekete geçmesi beklenir. Esasen zaman zaman bize karşı yapılan bu siyasi nümayişlerin nereye gitmek istediğini çok dikkatli takip etmekteyiz. Bu siyasi komploda da parti olarak çok dikkatli hareket edeceğimiz muhakkaktır.” Bkz. Yeni Konya, Y. 2, S. 638, 15 Mart 1951, s. 1.

³² Yeni Konya, Y. 2, S. 636, 15 Mart 1951, s. 1; Konuyla ilgili dönemin İçişleri Bakanı Halil Özyörük beyanatında “Halen iki müfettişimiz tahkikat için Konya’da bulunmaktadır. Konya valisiyle

şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Yeni Konya gazetesinde yer alan bilgiye göre, Ahmet Emin Yalman'ın başyazısında Konya'da irtica faaliyetlerini DP'li iki milletvekili tarafından teşvik edildiğini iddia etmesi ve bu iki milletvekilinin ismini belirtmemiş olmasından dolayı Konya milletvekilleri töhmet altında kalmışlar ve Yalman'ı mahkemeye vermeyi ve bu meseleyi Meclisin açılmasını takiben ilk meclis grubu toplantısına intikal ettirmeleri kararlaştırılmıştır.³³

İçişleri Bakanlığı tarafından Konya'ya gönderilen Mülkiye Müfettişi Hasip Koyular ve jandarma alay komutanı Bozkır'a gitmişlerdir. Müfettişin burada bir süre kalarak hazırladığı raporu bakanlığa sunacağı bildirilmiştir.³⁴ Konya'da irtica iddialarını yerinde incelemek üzere İçişleri Bakanlığı tarafından Konya'ya görevlendirilen mülkiye müfettişi Ankara'ya döndüğünde hazırladığı tahkikat dosyasını Bakan Halil Özyürek'e sunmuştur. Yetkili bir kişi konu ile ilgili olarak; "*Bakanlığın bir tebliğ neşretmesi beklenir. Şu kadar ki Konya'dan kuvveden füle çıkmış bir irtica hadisesi cereyan etmemiştir.*"³⁵ ifadelerine yer vermiştir.

Yeni Konya gazetesinde "*İsnadlar Karşısında*" başlıklı yazı ile Ahmet Emin Yalman'ın yazısına cevap verilmiştir. Yazıda Konyalıların böyle bir suçlama ile zan altında kalmalarından dolayı üzüntü içinde oldukları, tarafsız İstanbul gazetelerinin temsilcilerinin Konya'ya gelerek olayın bir iftira olduğunu gazetelerine bildirmeleri ile halkın aydınlatıldığı belirtilmiştir. Ayrıca partiler arası rekabette Konyalıların adının kullanılması da eleştirilmiştir.³⁶ Yeni Konya gazetesinde Ahmet Emin Yalman'ın yazısına karşılık, "*İftira*" başlıklı başka bir yazı da kaleme alınmıştır. Bu yazıda,

"Konya'ya yapılan iftira ve isnatların akisleri hala devam etmekte gerek DP ve gerekse CHP mahfilleri Konya'da irticanın asla mevcut olmadığı,

---

görüştüm. Çıkarılan rivayetlerin hiçbirinin aslı ve esası yoktur. Her yerde bazı taassup hareketleri görülebilir. Fakat kütle halinde ve teşkilata bağlanmış bir hareket yoktur." ifadesine yer vermiştir. Leyla Kırkpınar, "Demokrat Parti (DP) ve Din-Siyaset İlişkisi (1946-1960)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 36, Y. 2018, s. 354.

³³ *Yeni Konya*, Y. 2, S. 639, 19 Mart 1951, s. 1.

³⁴ *Yeni Konya*, Y. 2, S. 640, 20 Mart 1951, s. 1.

³⁵ *Babalık*, Y. 41, S. 7587, 6 Nisan 1951, s. 1.

³⁶ "*Vatan gazetesinin Konya'yı bir irtica yuvası gibi göstermek istemesi, birkaç gündür İstanbul gazetelerinin manşetlerini işgal etmeğe başlamış, bizzat Konya'ya gelen Vatan muhabiri hadisenin bir şayiadan ileri gelemeyeceğini söylemek zorunda kalmıştır. Atatürk İnkılaplarına sadık, Kemalizm prensiplerini bir meşale gibi gönüllerinde tutuşturan Konyalılar, böyle menfur bir zan altında kalmamın ızdırabı içindedir. Birkaç gündür tarafsız İstanbul gazetelerinin Konya'ya gelip, hadisenin bir iftira, bir yalandan ibaret olduğunu gazetelerine bildirmeleriyle, efkârı umumiyeye de hâsıl olan zan, yavaş yavaş zail olmaya başlamıştır. Hadise partiler arasında da bir komplo ise, bunun Konya'ya mal edilmesi neden? Konya ne şu ne bu partinin aleti olamaz. Parti entrikaları ve mevki ihtiraslarında öteden beri başlıca silah olarak kullanılan irtica teranesini yeniden canlandırarak, memleketin asayişini bulandırıp, balık avlamak kastı ile şurada burada mürettep hadise ve şayialarına bir de mürettep delil meydana getirmek için (Kırşehir'de olduğu gibi Konya'da da Atatürk heykeline bir hasar ıkar uğruna kim bilir gizlice ne kadar bin lira ücret ve mükâfat vermeyi göze aldıkları halde çok şükür memleketimizde bu denaete tenezzül edecek bir tek soysuz, serseri bulamadıkları için olacak, bu mesnet düşkünü muhterislerin yardımcısı olan bazı şakşakçılar tarafından Konya halkının hay-siyet ve şerefine, başka Kızıl ruhlı mürteci gibi menfur bir leke sürülmeğe yeltenildiği görülmektedir. Pek adi ve alçakça bir siyaset oyunu olan bu müstekreh isnada bittabi halkımız layık olduğu cevabı vermiş ve verecektir ki muhtasar olabilir: İt leş yemekle deniz murdar olmaz.*" Bkz. "*İsnadlar Karşısında*", *Yeni Konya*, Y. 2, S. 636, 16 Mart 1951, s. 1-2.

Konya'nın Atatürk inkılaplarına daima sadık kaldığı ve bu inkılapların zerre kadar incinmediği kanaatini izhar etmişlerdir. Konya, Milli Mücadele yıllarının en ağır yükünü taşımış, Atatürk inkılaplarının canla başla benimsemiş, ünlü bir Türk şehri olma vasfını uzun asırlar yaşatmıştır. Bunu bizzat Atatürk dahi, mücadele yıllarından hemen birkaç yıl sonra Konya'ya yaptığı bir seyahat esnasında 'Konya asırlardan beri tüten büyük bir nurun ocağıdır; Türk harsının esaslı membalarından biridir' demek sureti ile düşüncelerini açık bir şekilde belirtmişlerdir. Şayet Ahmet Emin Yalman'ın dediği kızıl ruhlu kara kuvvetin memlekette bir kökü varsa, bunu inkılapçı Konya'da değil, başka yerlerde aramak lazım gelir. Aksi halde Konya'yı hedef tutan bu isnat, iğrenç bir iftiradan ileri gidemez. Günlerden beri devam edegelen neşriyat karşısında, Yalman'ın yapacağı tek ve doğru bir hareket vardır. Sözünü geri almak veya söylediklerini ispat etmek!³⁷

ifadeleri ile özellikle Konya'nın Milli Mücadele yıllarındaki yardımlarından ve halkının inkılapları nasıl canla başla benimsediğinden bahsedilmiştir. Yazının devamında Konya'da irtica olduğuna dair yapılan suçlamalar eleştirilmiş ve Ahmet Emin Yalman'ın sözünü geri alması ya da iddialarını ispatlaması istenmiştir.

Konya için yapılan irtica suçlamaları karşısında Gazeteciler Cemiyeti tarafından bir açıklama da yapılmıştır. Bahse konu olan açıklamada:

"Aziz Konya'muz birkaç günden beri büyük bir talihsizlik içinde bırakılmıştır. Vatanı tehlikeye düşürecek, vatandaşlar arasında huzursuzluk yaratacak irtica mevzuunda ön ayak olduğuna dair sebepsiz ve mesnetsiz isnatlar, asırlarca sanatın, edebiyatın ilmin merkezi olan 'Mevlana Şehri' Konya'mızda teessürle ve hayretle karşılanmıştır. Yıllardan beri yalnız kendi derdiyle baş başa bırakılan vilayetimizin vatan ve inkılapları uçuruma sürükleyici tehlikeli mevzularla ilgisi bulunduğunu söylemek veya şüpheye düşmek -en hafif tabiriyle- bu mübarek Anadolu parçasını hiç bilmemek, hiç anlamamak demektir. Türk tarihinde Konya'nın mümtaz bir mevkii vardır. Türk edebiyatı, Türk sanatı, bir yeşil kubbenin bir Karatay'ın bir çininin, bir işlemeli kapının ve insanlık ideali uğruna hayatlarını feda etmiş büyüklerin azizi ve unutulmaz hatıraları olmadan düşünülemez. Tarih yapmış, âlim yetiştirmiş, ilmi, irfanı olmuş, vatanın felaketli günlerinde koşmuş, ölmesini bilmiş, yaşadığı müddetçe kendisine has efendi ve mütevazı halini bırakmamış, güngörmüş, cihana insanlık öğreten bir muhitin çocuklarını 'Kızıl çehreli Kara tehlike' ile itham etmenin gülünç kaçtığını ve çirkin bir iftira olduğunu belirtmek isteriz."³⁸

³⁷ "İftira", *Yeni Konya*, Y. 2, S. 638, 17 Mart 1951, s. 1.

³⁸ Konya Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayınlanan maddeler şunlardır: "1- Tertemiz Konya'mızda bir irtica vakası asla mevcut değildir. Konyalı, Anadolu'nun ortasında, her an vatanın emrinde, memleketin hizmetinde bulunmaktadır. 2- İmanı tamdır. İnkılaplara inanmıştır. Kinsiz hasetsiz yalnız kendi hayatını yaşamaktadır. İdeallerin yıkılmasını, kötülenmesini değil, hatta onlara el sürülmesini bile istemez. Konya da bir İstanbul, bir Ankara kadar inkılaplarla alakalı, memleket meseleleri ile haşır neşir olmuş vaziyettedir. Mükemmel ve asli bir inanışla daima Atatürk inkılaplarına bağlanmış, Cumhuriyetin koruyucusu ve müdafî olmuştur. Her Konyalı bir dava adamı, her ocağı, temiz bir iman ve inan yuvasıdır. 3- Konya, iyilik ve insanlığa dair temiz düşüncelerin, memba ve merkezidir. Onu yalnız bütün bir Anadolu değil, bütün bir dünya doğru yolda yürümenin, inkılaplara inanmanın huzur ve sevinci içinde kendilerine kıstas alabilirler. Son sözümüz: Konya'mızda irtica yoktur. Rengi, şekli nasıl olursa olsun hiçbir menfi ideoloji burada barnamaz. Konya Gazeteciler

ifadelerine yer verilmiş ve Konya Gazeteciler Cemiyeti de bazı maddeler sıralayarak iftiharla ve gururla gerçekleri bütün yurda duyurmak istediklerini belirtmişlerdir.

Konya için yapılan suçlamalar karşısında Konya'da Türk Gençlik Teşkilatı'nın yapmayı düşündüğü miting için bir davet yazısı hazırlanmıştır. Bu davet yazısında:

"Aziz Konyalı! Son günlerde sistemli bir faaliyetle, senin temiz hislerine saldırarak, milli mücadele ruhuyla gönülleri tutuşmakta olan, ilme, irfana, asırlarca hizmet etmiş ve dinine, milliyetine bağlı Konya'mıza çirkin isnatlarda bulunarak seni mürteci damgası ile lekelemek istiyorlar. Sana 'kızıl ruhlı kara kuvvet' diyecek kadar ileri gidenlere lazım olan cevabı vermek için yarınki cumartesi günü saat 16'da hükümet alanında muzazzam bir miting yapılacaktır. Vicdanının sesini duy ve bu mitinge koş işini gücünü bırak, dükkânını kapa bu mitinge koş. Tanrı Türkü Korusun!"³⁹

ifadelerine yer verilmiştir.

Ahmet Emin Yalman'ın yazısı üzerine Konya'da düzenlenen miting saat 16.00'da Hükümet Meydanı'nda yapılarak suçlamalar protesto edilmiştir. Yeni Konya gazetesinin verdiği bilgilere göre gençler ellerinde bayrak ve levhalarla miting meydanını doldurmuştur. Levhalar üzerine "Allahsız Millet yaşamaz", "Atatürk inkılaplarının yaşatacağız" ve "Burada irtica yoktur" gibi yazılar yazılmıştır. Suçlamaları protesto etmek için bütün esnaf dükkânlarını kapatmış, miting meydanına binlerce Konyalı gelmiştir. Mitinge hep beraber söylenen İstiklal Marşı ile başlanmış, ardından Türk Gençlik Teşkilatı Başkanı Y. Osman Asöcal bir konuşma yapmış ve Konyalı olmaktan duyduğu mutluluğu belirtmiştir. Kubilay İmerla'nın konuşmasından sonra siyasi partilerden MP adına İsmail Küçükkeleş de bir konuşma yapmıştır. DP adına da İsmail Işık konuşmuştur. Ankara Yüksek Tahsil Gençliği adına Ahmet Yayla ve İstanbul Konyalı Yüksek Tahsil Gençliği adına da Hüsnü Çınar bir konuşma yapmışlardır. Daha sonra söz alan birçok konuşmacı, Konya'da asla irtica olmadığını, olamayacağını belirtmişler ve aleyhte yapılan yayınları protesto etmişlerdir. Gençler tarafından okunan milli şiirlerden sonra, Galip Bilge'nin "A. Emin Yalman'a Cevap" başlıklı baş makalesi okunmuş, işçi sendikaları adına Ali Bilgiç'in konuşmasından sonra da miting sona ermiştir.⁴⁰

Cemiyeti, bilinen bu hakikati tekrar yurda duyururken Türk basın mensuplarının böyle korkunç mevzuların rastgele, ulu orta ele alınmamasının daha isabetli olacağını, fedakâr Konya'nın da her önüne gelenin indi ve şahsi kanaatleri ile karalanamayacağını hatırlatır. Konya Basın ailesi Atatürk inkılaplarından asla fedakârlık yapılmasına rıza göstermeyeceğini ve memleketin hangi köşesinde olursa olsun, Atatürk inkılaplarının tehlikeye düştüğünün hissedildiği anda bütün mevcudiyeti ile müdafaya hazır olduğunu bir kere daha beyan eder." Yeni Konya, Y. 2, S. 638, 17 Mart 1951, s. 1.

³⁹ Yeni Konya, Y. 2, S. 637, 16 Mart 1951, s. 1.

⁴⁰ Yeni Konya, Y. 2, S. 639, 18 Mart 1951, s. 1; Konya mitinginde konuşan İsmail Küçükkeleş konuşmasında, "...Bilmem ki Konyalıların kara bahtımı? Yoksa hakiki Türk ve Müslüman olan bu memleketi karşı Türk ve Müslüman olmayanların bir huncumdur? Nedir? Bilmiyorum fakat ortada bir hadise var ki her fırsatta bu güzel temiz ve karakter sahibi olgun insanların diyanı olan Konya'mıza damgalar vurulmaktadır. Konya otuz senedir isyankâr damgası taşımaktadır. Hepiniz bilirsiniz ki Birinci Cihan Harbi'nden mağlup ve perişan çıkan Türkiye'miz gerek ana vatanın muhtelif yerlerinin düşman istilası altında olması ve gerekse Devlet otoritesi diye bir şeyin ortada kalmaması

Ahmet Emin Yalman'ın yazısında Konya isyanından da bahsetmesi üzerine, Yeni Konya gazetesinde Mehmet Önder “*Sırası Gelmişken Söyleyelim ki; Konya İsyanı Diye Bir Şey Yoktur. Hadisenin Kısa İçyüzü ve Atatürk'ün Bir Telgraftı*” başlıklı yazısında bir tarihçi olarak yaptığı araştırmalar sonucunda Konya isyanı diye bir isyanın aslında olmadığını, Delibaş isyanı olarak bilinen Milli Mücadele dönemindeki isyanın İstanbul hükümetinin altınlarına dayanamayan birkaç taşralının Delibaş adlı bir eşkiyayı kandırarak baskın yaptırması ve olayın zabita tarafından önlenememesi sonucu ortaya çıktığını, bu isyan ile Konyalıların ilgisi bulunmadığını belirtmiştir. Aynı zamanda, Milli Mücadele yıllarında Konyalıların canla başla hizmet ettiğini, bu hizmetlerin Meclise yansıdığını ve gönderilen telgrafların alkışlar içinde okunduğunu belirtmiştir.⁴¹

memleketin muhtelif mıntıklarında bazı çapulcu güruhunun ekmeğine yağ sürmüştü. İşte bu fırsatı gözetenlerden biri de Delibaş isimli bir serseri kendi gibi birkaç yüz serseri ile beraber Konya'mızda da muvaffak olmayan silahlı bir ayaklanma meydana gelmişti. Bunun gibi memleketin her tarafında vukua gelen hadiseler bir isim bulmazken Konya'daki bu hareket bütün Konyalılara mal edilerek Konya İsyanı ismi aldı ve bütün Konyalılarda isyankâr ismi veridi. 12 Mart 1951 tarihli Vatan gazetesinde başyazar Ahmet Emin Yalman Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet isimli yazısını Konyalılara ithaf etmektedir. Bu yazıda otuz sene evvelki Delibaş vakası Konya isyanı olmakta yine Konya'da bir Ferdin geri düşüncesi bütün Konya'ya mal edilmektedir. Bu memlekette münferit gerilik, irtica hareketleri varsa Türk Ceza kanunları onun yakasından yapışır. Fakat bu hadiseden dolayı asla Konya ve Konyalılar bir irtica damgasıyla damgalanamazlar.” ifadeleri Konya'ya Milli Mücadele yıllarındaki isyandan dolayı gerici ve iltica olan şehir damgasını vuran Ahmet Emin Yalman'a cevap mahiyeti taşımaktadır. Bkz. Gürses, Y. 1, S. 20, 23 Mart 1951, s. 1-3.

⁴¹ “Sırası gelsin veya gelmesin, zaman zaman biz Konyalıların yüzlerine bir çamur gibi atılan isyancı iftirası yedimizden yetmişimize kadar hepimizi müteessir etmiş, çoğumuz, hakikaten kabahatimiz, patavatsızca yüzümüze vurulmuş gibi kızarmışızdır. İşin iç yüzünü bilmeyen, bu asil, bu masum, bu saf Orta Anadolu Türk'ünü, bu kanaatkâr ve vatansever Konyalıları, bir kelimeyle suçlandırmaktan, pak alınlara kara bir leke çalmaktan çekinmemektedirler. Biz Konyalılar, böyle bir zan altında kalmanın ızdırabını çoğu zaman içimizde duymuş, günahımıza girildiğini bildiğimiz halde, yüreğimiz burkulmuş üzölmüşüzdür. Neden korkmuşuz, kimden çekinmişiz bilmiyorum. Hakikati bir türlü haykıraramas, salahiyetli bir ağız bizi müdafaa edememiştir. Bir tarihçi gözü ve tarafsızlığı içinde hadiseyi ben de tetkik ettim ve çalışmalarımı bitirdiğim zaman büyük bir ferahlık duymuş, vicdanen müsterih olmuşum. Zira elde ettiğim netice, kısa olarak şu ana fikre dayanıyordu: Hadisede hiçbir Konyalının eli yoktur ve tamamen dışarlarda olan menfur ellerin tertibidir. Konya hadiseye sadece, bir tesadüf veya talihsizlik eseri olarak, sahne olmuştur. Şunu da peşinen söyleyelim ki ‘Konya İsyanı’ diye bir şey yoktur. Bunu bir Konyalı olarak değil, bir tarihçi olarak şiddetle reddederim ve icap ederse vesikalarla ispat ederim. Ortada bir mesele varsa, o da bir hadisenin vukuudur. Yani diğer bir manası ile iç emniyetin kısırlığından doğan bir zabita vakasıdır. İstanbul Hükümeti'nin çil altınlarına dayanamayan birkaç taşralının Delibaş adlı hala aslının nereli olduğunu çözemediğim bir eşkiyayı kandırarak Konya'ya bir baskın yaptırması ve lakayt zabitanın da bu hadiseyi önleyememiş olması, hangi hakla Konyalıları suçlandırabilir. Bitabi hadise Konya'da olunca, bazı Konyalıların da ismi karışmış, o zamanki memleketin durumu dikkate alınacak olursa, tarafsız işlemeyen adalet cihazı bazı kimselerin günahına girmiş, birçok kimseler türlü iftiralardan kurbanı olmuşlardır. Hâlbuki hadisede o zaman Rum ve Ermenilerin Konya'da bulundukları gizli adamlarının elleri vardı. Bunlar arasında Doktor İpokrat, Markoryan Kirkor Şişmaniyan, Rodolu Nikola bazı ecnebi devletlerin hususi maksatlarla bulundukları kimseler sayılabilir. Eger o zaman Emniyet sıkı bir tedbir almış olsa idi gerek bu adamlar gerekse Delibaş'ın sağdan soldan topladığı başıbozuk avanesi pek çabuk ele geçirilebilir, hadiseye Konya'nın ismi de karışmazdı. Hadisede Konyalıların hiçbir kabahati olmadığını hemen o sıralarda Konya'ya gelerek müşahade eden Atatürk, hadiseden mahkûm olanların affı ve Konya'nın suçsuz olduğuna dair, Büyük Millet Meclisi'ne, şu telgraftı çekmişlerdir: ‘Büyük Millet Meclisi Reisi Sanisi Celaleddin Arif Bey'e 4 Ağustos 1336- Makina başında mahalline derhal keşide olunacaktır. Konya'nın vaziyetini şayanı memnuniyet bulduk. Ahali tenvir edilmiştir. Konya vakasından sabıkan mahkûm olup evrak-ı hükmiyeleri tetkik heyeti aliyelerine takdim edilmiş olanların affı ile bu esnada iğbirarrn da izalesini muvafik buluyorum. Vali beyefendi de bu bapta hem fikirdir. Cumartesi içtimai umumi yapılacağını biliyorum. Sırf bu mesele hakkında karar vermek üzere yarrn içtima ve kararı affı rüfekamla bu muhitten çıkmadan evvel tebliğ buyurmala-

Başbakan Adnan Menderes'te Ahmet Emin Yalman'ın yazısına tepki göstermiştir. Menderes, kendisinden mülakat rica eden bir gazeteciyi kabul ederken, sorduğu soruları cevaplandırmıştır. Başbakana Konya'da irtica olduğu yönünde yapılan suçlamalar hakkında neler düşündüğü sorulmuştur. Adnan Menderes bu soru karşısında:

*"Demokrasinin esası tahammül ve müsamaha ruhuna dayanır. Hangi istikametten gelirse gelsin taassubu, tahammül ve müsamaha ruhu ile bin netice demokratik nizamla telif etmek mümkün değildir. Din ve vicdan hürriyetini baskı altında bulandırmakta devam etmek ve taassup göstermek dahi şüphe yok ki, hürriyet nizamında yeri olmayan bir harektir. Ortada haklı bir sebep mevcut değilken irtica vardır diye memlekette heyecan yaratmaya çalışmak da dini siyasete alet etmenin bir başka nevi olur. Düşünülmesi ki, Demokrat Partinin bütün nahiye, kaza ve vilayet merkezlerinde ve bundan başka hemen hemen memleketin bütün köylerinde teşkilat vardır. Bütün bu teşkilatın on binleri bulan kongreleri bu aylarda yapılmış ve yapılmaktadır. Bunların hiçbirisinden irtica tehlikesinin mevcudiyetine delalet edecek bir ses ve belirti gelmemiştir. Hal böyle iken ve bu hakikati bir tarafa bırakarak, Konya'nın bir kazasında, bir parti kongresinde, velev dini taassup ifade etse dahi, bir vatandaşın sözleri ele alınarak ve memlekette irtica tehlikesi vardır diyerek heyecan uyandırmaya çalışmayı, eğer siyasi bir maksat güdülmüyorsa, en az vicdan hürriyetine karşı bir nevi baskı ve taassubun tezahürü saymak icab eder. Bu münasebetle meselenin çok hazin bir tarafında da işaret etmek yerinde olur. Vaktiyle Konya'nın geçirmiş olduğu elim hadise bu vesile ile hatırlara gelmekte ve bir vilayet halkımız bu yüzden üzüntüye sevk edilmiş bulunmaktadır. Böyle bir halin devamı ne kadar teessürle karşılanırsa azdır."*⁴²

ifadeleri ile cevap vermiştir.

Avukat Galip Bilge, Yeni Konya gazetesinde yayınlanan "Ahmet Emin Yalman'a Açık Mektup" başlıklı yazısında "12.3.1951 günü gazetenizdeki (Kızıl ruhlı kara kuvvet) başlıklı Konyalılara ithaf ettiğiniz yazınızı dikkatle ve nefretle okudum. Dikkatle okudum çünkü yazılardaki mahud taktiği, sebep ve netice arasındaki yaygaracılık ve samimiyetsizliğinizi bir daha görmek istedim. Nefretle okudum, çünkü bu yazının Konyalılara bir ithaf değil, bir isnad, bir tahkir ve sinsî bir itham olduğunu gördüm." ifadeleri Konya'daki bir kongrede bir kişinin irticai isteklerinin bütün Konyalılara atfedilemeyeceğini, Konyalıların irticaya asla müsaade

---

rını Vükelayı kiramla Millet Meclisinden sureti mahsusada rica ederim.' Mustafa Kemal (Bu telgraf 5.8.1336 tarihinde B.M. Meclisinde okunmuş ve tetkik edildikten sonra çoğunlukla kabul edilmiştir. (T.B.M.M. Zabıt Ceridesi 1. İçtimai C: 3S.96)' Hakikat hiçbir zaman perdelenemez. Konyalının dün de, bugün de, yarında alı ak, yüreği temizdir. Nitekim hadiseden sonra, Milli Mücadele'ye canıyla, malıyla hizmet etmiş, gönüllü müfrezeler vatanın kurtulması uğrunda cephe cephe koşmuşlardır. Hatta Konya'nın Milli Mücadele'ye hizmeti, o zaman Meclise de aksetmiş, bu husustaki telgraflar alkışlar içinde okunmuştur. İnanmayanlar o günün Meclis Zabıtlarını karıştırın. Vatan Kurtulmuş inkılaplar birbirini takip etmişti. Konya yine ön safta. İnkılapları canı gibi benimsemiştir. Bilmem ki Konya'ya irtica damgasını vurmak isteyenler neyi kastetmektedirler. Hakikat budur, aksini iddia etmek isteyenler varsa buyursun. Fikir düellosuna hazırım.", Mehmet Önder, "Sırası Gelmişken Söyleyelim ki; Konya İsyanı Diye Bir Şey Yoktur. Hadisenin Kısa İcyüzü ve Atatürk'ün Bir Telgrafı", *Yeni Konya*, Y. 2, S. 642, 22 Mart 1951, s. 1-3.

⁴² *Yeni Konya*, Y. 2, S. 639, 19 Mart 1951, s. 1.

etmeyeceğini ve Konya'da gerçekleşen küçük bir hadiseyi büyüten muhabirin yerine Ahmet Emin Yalman'ın gelmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir.⁴³

Yeni Konya gazetesi, Ahmet Emin Yalman'ın, Yeni Meram gazetesine bir telgraf çekerek, Konya'ya geleceğini bildirdiğini ve bunun doğru bir davranış olacağını ve gerici damgası vurduğu Konya'nın misafirperverliğini gördükten sonra hatasını anlayacağını belirtilmiştir.⁴⁴

Yeni Meram gazetesinde Ahmet Emin Yalman'ın Konya aleyhinde yazdığı yazıya karşılık yeni bir yazı daha kaleme alınarak önemli iddialarda bulunulmuştur. Bu yazıda CHP'nin yayın organı olan Bizim Mengene gazetesinin 23 Nisan tarihli nüshasında "Yutmadık!" başlığı ile çıkan yazıda DP Müstakil adayı Sabahaddin Sönmez'in Vatan gazetesi ile ilgisi olduğu belirtilerek, Konya'ya irtica damgasını vurdurmak isteyenlerden birisinin de Sabahattin Sönmez olduğu ve Konya'dan haberleri onun verdiğinin iddia edilmiştir. Yeni

⁴³ "Hadiseleri Millet Partisi'nin Kongresinde de yaptığınız gibi; tağyir kabiliyetiniz malum olmakla beraber altına imzanızı attığınız yazıyı sizin tabirlerinizle hal ve şartlarında henüz iki günde değişmeyeceğinden bir tebdil ve tevül inkârı olmayacağına göre her halde inkâr etmeyeceksiniz. Fakat bu konu, dilediğiniz zaman kayabileceğiniz bir parti işi değil, bu gibi iftiralarla zaten yaralı bulunan bir vatan parçasının konusudur. Bu vatan parçası ki herhangi bir şehirden yahut orada yaşayanlardan daha çok Türk kokar. Yabancı bir ruh, Türk sınırlarını aşmada bu Selçuk diyarına gelemez. Konya mevzu bulamayan fikirsizlerin, elini ve vicdanını ytkamadan kalemlerine alacakları bir isim değildir. Bunu böylece bilmenizi temenni ettikten sonra yazınızı tahlil edebiliriz. Kızıl Moskofluk, Özbekistan'da bir fitne ve melanet ocağının umumi karargâhını kurmuş. Sonra Moskova'da tertip edilen irtica hareketinin son günlerde Konya'da DP Kongresi'nde bir feveran sahası bulması insana pek çok elem vermekteymiş. Duyduğunuza göre, DP Kongresi'ne verilen bir takrirden, şapka yerine fes giyilmesini, kadınların çarşafınlarmaları, eve kapanmaları, heykellerin kaldırılması, Arap harflerin iadesi, Medeni Kanun yerine şeriatın geçirilmesi ve erkeğin birden fazla kadın olması teklifleri varmış. İşte yazınıza sebep olan vak'a. Fakat bir de neticeni okuyalım: Konya şehri İstiklal Mücadelesi esnasında, yeni ecebi fesat ocaklarının tertibi ile iki defa isyan yatağı olarak kullanılmıştır. Konya'daki cahilane bir irtica tezahürü kadim Mevlana'nın ruhuna tazip edecek bir şey tasavvur edilemez. Bolşevik tahrik ve kundaklarına, Umumi Karargâhı'nın Konya'da bir faaliyet muhiti bulmuş olması üzerinde hassasiyetle durulacak bir davadır. Yalman Efendi, bahsettiğiniz şu vak'a ve neticeler altındaki imza sizindir değil mi? Ben vak'ayı - Böyle işlerdeki maharetinizi bilmiyorum gibisizin uydurmuş olacağını inanmadan bir an doğru olarak alıp size soruyorum: Bolşevik tahrik ve kundaklama umumi karargâhının Konya'da bir faaliyet muhiti bulmuş olduğunu, sırf bir partinin, bir takriri ile mi hükmediyor ve hükümete (Bu üzerinde hassasiyetle durulacak bir davadır) diye direktif veriyorsunuz? Yoksa Konya hakkında başka bir bildiğiniz var da onun için mi bu kanaate vasil oldunuz? Bu menfur kanaatiniz için, öyle sanıyoruz ki yazmadığınıza göre birinci ihtimal variddir. Şu halde size sorabilir miyiz? Cumhuriyeti takib eden yıllardan sarfı nazar muhalif partilerin teşekkülünden bu ana kadar Türkiye'nin herhangi bir tarafında herhangi bir vatandaşın bu şekilde anayasaya muhalif gayri mümkün bir teklifini yalnız Konya'da ve ilk defa mı duyduunuz? Ben yarın çıksam da mensup olduğum parti kongresinde krallık idaresini savunsam ya da Türkiye'de ne kadar Ermeni dönmesi varsa yahut teaddüdü zevacat memleketimiz için elverişlidir desem bana hangi hukuki zihniyet ile bu, moskofun teşvik ettiği bir mülteci diyebilirsiniz? Tarihsiz ve isimsiz bahsettiğiniz kongrede böyle şahsi bir fikir dermeyeran eden zat Konyalı olduğu için bütün Konya muhiti irtica sahası diyebilir miyiz? Tarihsiz ve isimsiz bahsettiğiniz kongrede böyle şahsi bir fikir dermeyeran eden olmuşsa yalnız sizin görüşünüzle Kızılılık ve Şeriatı birleştirmeye matuf bir fikir ortaya atmışsa elbette o kongre ona lazım gelen cevabı vermiş olacağına göre sizin bunu gazetenizde bütün muhiti kötüyerek neşretmenize ne lüzum vardı. Geçenlerde Kırşehir de Atanun heykelini kırdılar, İzmir'de büstünü çamura attılar niçin Kırşehir ve İzmirlilere bir yazı ithaf etmediniz? Amerika yahut Rusya kadar birazda Konya'yı öğrenseniz ve bilseniz ne olurdu? Yalman Efendi siz bilmeseniz de aksini inşa etseniz de artık bütün Türkiye biliyor ki Konya irticada, kızılığı da kendi haremünde kendi millî şuuru ile boğacaktır. Bu itibarla Konya'ya piyeyi deve yapan muhabiriniz gönderecek yerde kendiniz gelmiş olsaydınız böyle safsatadan kurtulmuş olurduunuz. Size yazıklar olsun.", Galip Bilge, "Ahmet Emin Yalman'a Açık Mektup", Yeni Konya, Y. 2, S. 636, 15 Mart 1951, s. 1-2.

⁴⁴ Yeni Konya, Y. 2, S. 641, 21 Mart 1951, s. 1.

Meram yazının devamında Mengene gazetesinin iddialarının gerçek olmadığını ve tespit edilen belgelerin bunu teyit edeceğini ve Konya'ya irtica suçlamalarında bulunanların CHP'li olduklarını iddia etmiştir. Ayrıca Yalman'ın CHP'lilerin ağına düşürüldüğü ancak kendisinin sonradan gerçeği anladığı yazılmıştır. Yazının devamında, CHP tarafından çıkarılan "Öğüt" gazetesinin 14 Mayıs'tan sonra devamlı Konya'da irtica varmış gibi bir havanın oluşmasına sebep olduğu da belirtilmiştir. Vatan Gazetesi Konya'ya muhabirlerinden Recep Bilginer'i göndermiş, bir süre sonra da başlarında Ahmet Emin Yalman olmak üzere Vatan gazetesi bir ekip halinde Konya'ya gelmişlerdir. Yalman Yeni Meram gazetesine gönderdiği makale ile Konyalılardan özür dilemiştir. Ayrıca Sabahattin Sönmez'in de Vatan gazetesinin Ankara temsilcisi olduğu ve Konya hakkında yapılan bu yayında bir ilgisinin olmadığı belirtilmiştir.⁴⁵

İstanbul'da çıkan CHP'nin yayın organı olan "Dünya" gazetesinde Konya'da irtica olduğuna dair bir yazının yayınlanması üzerine Yeni Meram gazetesi Konya hakkında asılsız yayın yapıldığını, Oktay Ekşi adında bir muhabir tarafından yazıldığı anlaşılan yazıların Konya'da nefret ve üzüntüyle karşılandığını belirtilmiştir. Yazıda ayrıca Konya Gazeteciler Cemiyeti'nin Dünya gazetesine gönderdikleri protesto telgrafına da yer verilmiştir.⁴⁶

Sonuç

Ülke genelinde olduğu gibi Konya'da da 1950-1960 arası az da olsa Atatürk inkılaplarına karşı bazı münferit hadiseler meydana gelmiş ve bu olaylara sebebiyet verenler yakalanarak cezalandırılmıştır. Bununla birlikte DP'nin kuruluşundan itibaren dini söylemlere CHP ile mukayese edildiğinde daha fazla yer verdiği görülmektedir. Esasında, CHP'nin laik-seküler bir anlayışa sahip olmasından dolayı iktidarı döneminde dindar kesimlerle arasında bir mesafe oluşmuştur. DP'nin iktidara gelmesiyle birlikte bazı tarikatlar harekete geçmiş ve Atatürk inkılaplarına karşı bir kısım saldırılar ortaya çıkmıştır. Bu açıdan Atatürk heykellerine yapılan saldırılar ve inkılaplar aleyhindeki faaliyetler laik çevrelerde tepkiyle karşılanmıştır.

Özellikle DP iktidarı döneminde gerek ulusal basında gerekse Konya basınında Atatürk inkılapları aleyhtarlığının ve irticai faaliyetlerin artacağı endişesi gündemi meşgul eden tartışma konularından birisini teşkil etmiştir. DP'nin Kadınhanı İlçe Kongresi'nde bir delegenin "kadınlar çarşafa" sloganı atması, fes, sarık ve Arap harflerinin dönülmesini istemesi gerek ulusal basında gerekse Konya basınında büyük tepkilere neden olmuştur. Konya halkının Atatürk ve inkılaplarına yönelik aleyhte faaliyetlere ve her türlü irticai harekete karşı tepki göstermesine rağmen, Vatan gazetesinin 12 Mart 1951

⁴⁵ Yeni Meram, Y. 4, S. 1336, 28 Nisan 1954, s. 1.

⁴⁶ Bu telgrafta şu ifadeler yer almıştır: "Gazetenin son günlerde yayınlanan sayılarında Konya ve Konyalının inanışları hakkında bu şehrin halkını gerilikle ve irticai meyillerle itham eden bazı yazılar okunmuştur. Oktay Ekşi imzasıyla çıkan ve hiçbir tetkike dayanmayan bu yazılar çevremizde de ve basın muhitimizde haklı bir infialle karşılanmıştır. Bu neşriyatın asla gerçeğe uymadığının Konya'nın Atatürk devrimlerine bağlı şehirlerin ön safında yer aldığını belirtir, bu gerçeklerin yapılacağı ciddi bir inceleme sonunda tamamıyla belireceğini saygılarımızla bildiririz." Bkz. Yeni Meram, Y. 5, S. 1559, 28 Aralık 1954, s. 1.

tarihli sayısında Ahmet Emin Yalman'ın, “*Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet*” başlığı ile Konyalılara ithaf ettiği baş yazısında Konya’da irticai faaliyetlerin olduğu iddia edilmiştir. Bu yazı karşısında Konya gazeteleri Ahmet Emin Yalman’ın iddiaları karşısında kayıtsız kalmayarak köşe yazıları ile Konya halkı da düzenledikleri mitingler ile tepkilerini dile getirmiştir.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı - Cumhuriyet Arşivi: BCA, 030-01-18-100-27.

Resmi Süreli Yayınlar: *Resmi Gazete*.

Gazeteler: *Babalık, Gürses, Yeni Konya, Yeni Meram*.

Telif ve Tetkik Eserler

“Çarşafılar Çoğalıyor”, *Babalık*, Y. 40, S. 7380, 29 Nisan 1950.

“İftira”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 638, 17 Mart 1951.

“İsnadlar Karşısında”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 636, 16 Mart 1951.

AĞAOĞLU, Fahri: “Yalman ve Emsali’nin Maksatları Nedir?”, *Yeni Meram*, Y. 1, S. 279, 8 Haziran 1951.

BAYDUR, Cemil Şerif: “İnkıplarımızı Nasıl Korumalıyız”, *Yeni Konya*, Y. 7, S. 2233, 3 Eylül 1955.

BİLGE, Galip: “Ahmet Emin Yalman’a Açık Mektup”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 636, 15 Mart 1951.

DEMİREL, Taner: *Türkiye’nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016.

ERASLAN, Cezmi: “Atatürk’ten Sonra Türkiye’nin İç Politikası”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, C. 2, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2004.

KAÇMAZOĞLU, H. Bayram: *Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları*, Doğu Kitabevi, İstanbul 2012.

KARABULUT, Sezen: “Din-Siyaset İlişkisi Temelinde Türk Siyaseti: Demokrat Parti (DP) Dönemi Din-Siyaset İlişkisi (Uygulamalar, Söylemler, Muhalefet, 1950-1960)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 19, Y. 2019.

KARACA, Rahmi: “İnkılap İstismar Edilemez”, *Babalık*, Y. 40, S. 7416, 19 Haziran 1950.

KIRKPINAR, Leyla: “Demokrat Parti (DP) ve Din-Siyaset İlişkisi (1946-1960)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 36, Y. 2018.

KİŞMİR, Celaleddin: “Atatürksüz Mektepli”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 484, 12 Ekim 1950.

KOCAÇİMEN, Sevgi: *Demokrat Parti Döneminde TBMM’nde Laiklik Tartışmaları*, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya 2008.

ÖNDER, Mehmet: “Sırası Gelmişken Söyleyelim ki; Konya İsyanı Diye Bir Şey Yoktur. Hadisenin Kısa İçyüzü ve Atatürk’ün Bir Telgrafı”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 642, 22 Mart 1951.

ÖZER, İlbeyi: *Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat*, İskenderiye Kitap, İstanbul 2015.

ÖZFAKİH, Fakih: “Tehlike Bundan Sonra. Bir Realite Haline Gelen Din İhtiyacı, Vicdan Hürriyeti Dahilinde, Milli Menfaatler Çerçevesinde Formüle Edilip, Politikadan Kaçırarak Mabede Emanet Edilmelidir”, *Yeni Konya*, Y. 2, S. 372, 15 Haziran 1950.

RADO, Şevket: “Atatürk’ün Hataları”, *Babalık*, Y. 41, S. 7570, 20 Mart 1951.

_____: “Yine İncicam Meselesi”, *Babalık*, Y. 41, S. 7572, 22 Mart 1951.

YOLCU, “Zamanı Gelmiştir”, *Babalık*, Y. 41, S. 7673, 2 Temmuz 1951.

PERŞEMBE
15 MART 1951
YIL: 41 SAYI: 7565
KONYA

BABALIK

GÜNLÜK, SİYASİ MEMLEKET GAZETESİ

Sahibi: N. Babalık
Yazı İş. Md. AHİ EVREN
Telefon: 9229
Nüsha 5 kuruş
Babalık Basımevi

Trabzon Yağları

Külliyyetli miktarda piyasaya çıkarılmaya başlandı

İstanbuldan bildiriliyor: Külliyyetli miktarda Trabzon yağ piyasası çıkarılmaya başlandı. Stokçuların fiatlerin artması ümidleriyle sakladıkları yağlar, kıyın hafif geçmesi ve bilhassa yeni yıl itibahline başlanması sebebiyle piyasaya çıkarılmaya başlanmıştır.

Yirmi bin kiloya yakın olduğu söylenen bu yağların piyasaya çıkarılması toptan fiatleri düşürme sebebi olmuş ve iki gün içinde 50 kuruş bir ucuzluk görülmüştür. Fiatler daha da düşmesi beklenmektedir.

Diğer taraftan zeytinyağı fiatleri de düşmeye başlamıştır. Belediyenin tesbit ettirdiğine göre en iyi kalite zeytinyağı fiatleri toptan 255 iken 240 a inmiştir. Zeytinyağı ile yakından alakalı bulunan sabunlar da ucullamaya başlamıştır. Sabunlardaki ucuzluk kiloda 15 kuruştur.

Birleşik Amerika atom bombasını da kullanacak

Neşyork, (R) — Kuzey Atlantik Ordusu Başkomutanı General Eisenhower'in buanda bir müddet evvel vasifasına bağlamak üzere Paris'e hareketinden önce Ayas Meclisinin dış siyaset ve ordu komisyonlarının karar toplantısında vermiş olduğu beyanatın metni bu gün açıklanmıştır. General bu beyanatta Rusya'nın Çüböcü Çihan Harbinin patlamasını arzu etmediğini, fakat bütün imitlerini bilâfena olarak buca cürret ettiği takdirde, Birleşik Amerika'nın elde mevcut bütün vasıtalarını bu tecavüze karşı geleceğini ve icap ederse atom bombasını da kullanacağını söylemiştir. General Eisenhower buanda başka Türkiye'ye ait Kore'ye asker göndermesinden takdirle bahsetmiştir.

Demir yükseliyor

Bilhassa demir boru fiatleri 9 dolar arttı

Son zamanlarda dış pazarlardaki fiyat artışlarını takiben İstanbul da demir boru fiatleri yükselmeye başlamıştır. Evvelce tonu 168 dolara gelen demir boru şimdi 177 dolara satılmaktadır. Yani bundan sonra İstanbul'a gelen demir boru başına 9 dolar daha pahalı olacak ve bitibi bu da iş piyasasına aksedecektir.

Diğer taraftan ecebi fabrikalar, şindi verilecek siparişleri yıl sonundan önce veremeyeceklerini bildirmişlerdir.

Buonula beraber İstanbul piyasasında da şindiiki fazla stoklar mevcut olup yolda gelmekte olan partiler de vardır. Ancak yeni vaziyet karşısında bunların fiatlarını da spekülasyonla arttırılması muhtemeldir.

Halen yarım parmak demirin kilosu 125 kuruş 3/4 parmak demir 155 kuruş. 1 parmak 260 kuruş, 1-4 parmak 350 kuruştan 1-5 parmak demir 385 kuruştan muamele gönmektedir.

Kalay düşüyor

İstanbul — Evvelki gün Amerikan hükümetinin kalay stokları yapmasını vaz geçmeye karar vermesi üzerine durum dünya piyasalarını derhal tesir etmiş ve İstanbulda kalay fiatleri düşmeye başlamıştır. Nitekim iki gün içinde çubuk kalayın kilosu 13 liradan 12 liraya, külçe kalay da 12,75 den 11,50 ye düşmüştür. Fiatleri daha da düşmesi beklenmektedir.

İzmirde fiatlar

İzmir — Dün Bezelye 150, bakla (yazlı) 100, patates 30, pancar 10, ispanak 10, siyah turp 15, pirasa 20, kerviz 20, bardal 15, mubtelif otlar 15—20, marul adet 5—7,5, labana adet 12,5—15, enginar adet 15 kuruştan satılmaktadır.

Kuru sebze
Fasulye 40—65, börülce 60 bulgur 60, mercimek 55, nohut 60, pıncık 100—120 kuruştur.

A.E. Yalmanı, isnadını ispata çağırıyoruz

Fesin, çarşafın, Arap harflerinin, Şeriatin iadesini vadedenler kimlerse isimlerini açıklamlıdır. Bunu kendisinden rica ediyoruz.

Vatan gazetesinin 12 Mart 1951 tarihli sayısında Ahmet Emin Yalmanın (Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet) başlığı ile (Konyalılara itibaf) edilmiş bir baş yazısı çıkmıştır.

Şehrimizde bir bomba tesiri yapan, hayretle karşılık bir teessür uyandıran bu yazıda şöyle denilmektedir:

"Moskova tarafından tertip edilen irtica hareketinin son günlerde Konyada, Demokrat Parti kongresinde bir fevran sahası bulunması insana pek çok elem vermektedir. Çt'mül Konya, Mevlana Celâleddini Rumi gibi, Müslümanlıkta dinî vedit en yüksek derecelerine ermiş, mümtaz bir şahsiyetin ihâmlarını bulduğu ve Meşnevi'yi yazdığı muhittir. Konyadaki cabiliâne bir irtica terâbüürü kadar Mevlânânın ruhuunu tazip edecek bir şey tasavvur edilemez.

Sonra Konya şehri, dürrüt ruhlu Konyalıların zılası hilâfına olarak, İstiklâl Mücadelesi esnasında yine ecebi fesat ocaklarının tertibiyle iki fesat hareketine sahne haline konulan yerdirdir. Bu isyanların nasıl çıktığını ve basıldığını hikâyesini bizzat Refet Paşadan bütün tafsilatıyla dinledim.

1922 de Millî Mücadele cephesini gösteren Konyada güblerce kıldım. Orası cephesinin en mühim bir İrtizam ve itibah merkezi haline konulmuştu. Konyalılar gerek millî cephe ve gerek bu teğkilâtın içinde caula, bağla çalışmakla İstiklâl mücadelesine büyük hizmetler ettiriler ve kendi şebirlerina fesatçılar tarafından iki defa isyan yağdı diye kullanılmassın fena hatırasını tamzile silidiler.

Aynı nevi köth tebrikçileri; memleketin bekasına ve terakkiatına kerşü Moskof kayonlarından tertip edilen bir irtica hare-

ketioe Konyayı sahne diye kullanmağa ve bu hareketi Demokrat Parti kongresine sokmağa cür'et etmeleri, hiç şübhe etmiyoruz ki, en ziyade Konyalıları müteessir edecek ve Konyalıların böyle gerilik hareketlere karşı nefret dayduklarını en aşık bir şekilde belirtmelerine yol açacaktır.

Değüdümüne göre Demokrat Parti kongresine verilen bir takdirde bu teklifler vardır: "Şapkannı yerine fes giyimlesi, kadınların çarşafınmaları ve eve kapanmaları, heykellerin kaldırılması, Arap harflerinin iadesi", medeni kaanonun yerine şeriatin getirilmesi ve herkeği birden tazifa kadın şırası...

Ayrıca elem uyandıran nokta şudur ki Konyasın Demokrat millettekilerinden iki kişi, Konyadaki dostlarını yazdıkları bir mektupta: "Bu tarzda bir program iki, üç ay içinde tatbik edileceğini, bildirmişler ve "buun bütün kuzulara tebliğ etmeleri", hakikaten tavniyyede bulunmuşlardır.

Hükümetin bu mesleği derhal ele alacağını ve (Demokrat) adile ve inkılâpçı bir terakkî partisi olan Demokrat Partinin programını kabul etmiş olmak iftialle milletvekili seçilmiş böyle insanlar vasa derhal partiden çıkarılacağını unuyunuz.

Bölgerik tabrik ve kunda-klama usulî kerargâhının Konyada bir faaliyet muhitt bulunması, üsterinde hassasiyetle durulacak bir dâvadır. Bu itibarla mesleği yakından tabkik için arkadaşımız Recep Bilgiveri derhal Konyaya gönderildi. Biz Konyadan vereceği mülumata dayanarak bu mühim vaziyetin üzerinde tekrar duracağız.

Yakında yazıldığı ve o kundağı gibi, fesin, çarşafın, Arap harflerinin, şeriatın iadesi edileceğini vâdeden bir

mektuptan bahsedilmekte-dir.

Sayın Ahmet Emin Yalmanın elinde böyle bir mektup, böyle bir vesika vasa neğretmeli, Türk halkı, Konya halkı bunların kimler olduklarını öğrenmelidir.

Ahmet Emin Yalman gibi terakkî, muhtedir ve ceval bir başmuharririn, — Devamı Arkada —

Şu diyarın Tezatlari

Bir gün bakarsanız, pa-muşun kilosu 750 ye, yünün kilosu 10 liraya çıkar.

Bir gün gelir, stok buğ-dayının kalmadığı hayretle öğrenilir.

Gün olur; bir devlet teşekkülünün elinde 42 bin ton-ke sadeyağ bulunur; ne pahasına olursa olsun ihraç için pazara şililir, gömlemlere dağıtılmak hatıra gelmez.

Zaman olur, Orta Anadolu da mangal kümrünün kilosu 17—20 kuruştan satılır; Şile ve Çatalca da aynı mesneye üç kuruştan müstori aranır da bulunmaz.

Şu memleket bir tezatlar ummânıdır da, hikmeti sual olunmaz.

Ne oldu ?

Haydi, biz silleyi eakiden yedik, ya bizim (Dayanacağı) diyen genç İstid neredeler ?!

Yokas, eşin, dostun hü-mna mı uğradı ?

Eskiden, coştukça, arar, soramaz. Şimdi o ses de duyulmaz oldu.

Allah, Allah. Şu devir başlı marifetler doğurdu. İnkılâp olduğunuz da bel-li.

YOLCU

Ek-1:

Babalık gazetesinin, Vatan gazetesine başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın iddia ve suçlamalarının (Kızıl Ruhlu Kara Kuvvet) ispat etmesi gerektiği, edemezse suçlamalarının ağır bir iftira olarak kendisini mahcup edeceğini manşetten duyurduğu gazete sayışı.

